

ARKIVVERKET
RIKSARKIVET

Samdok

samla samfunnsdokumentasjon

RAPPORT 2017

Delprosjekt Privatarkiv

Oppgave PRIV_1 2017

**Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse
og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale**

Utarbeidet av

Arne-Kristian Groven, Ellen Røsjø

Rapportdato

25.05.2018

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 1 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

OPPGAVE	PRIV_1 2017
Ansvarlig delprosjekt	Privatarkiv
Arbeidsgruppens leder	Arne-Kristian Groven (<i>Arkivverket</i>)
Arbeidsgruppens medlemmer	Pål Mjørlund (<i>Fylkesarkivet for Oppland</i>), Dag Juvkam (<i>Arbark</i>), Stig Brunstad (<i>Bergen Byarkiv</i>), Jørgen Ø. Vik-Strandli (<i>Arkivverket</i>). I tillegg har Ellen Røsjø (<i>Arkivverket</i>) bidratt i gruppen.
Målformulering	Målet med prosjektet var å gjøre en grundig sammenligning (benchmark) av Arkivportalen og Asta opp mot programvaren <i>AtoM</i> (Access to Memory), herunder: <ul style="list-style-type: none">• Se på to scenarier:<ol style="list-style-type: none">1) Hvordan få til optimal sameksistens mellom løsningene, og2) Finne ut om <i>AtoM</i> kan erstatte en eller flere deler av Arkivportalen og/eller Asta.• Avdekke i mer detalj hva som må til for å få til sameksistens mellom <i>AtoM</i> på den ene siden, og Arkivportalen og/eller Asta på den andre (kritiske suksessfaktorer).
Relaterte aktiviteter/prosjekter	<u>SAMDOK 2014: Felles autoriteter i arkivsektoren</u> <u>SAMDOK 2016: Metodikk for høsting og langtidslagring av privatarkiv</u> <u>SAMDOK 2016: Nasjonal publiseringsplattform for skanna arkivdokumenter (NAPSA) - del 1a</u> <u>Arkivverket: Budsjettsøknad 2018: Kap. 5.3.1/ 8.2 (vedlegg): <i>Felles portal for publisering av samfunnets arkiver.</i></u> <u>Arkivverket: Prosjekt <i>Kravspesifikasjon digitalt langtidslager</i></u> <u>Arkivverket: Prosjekt <i>Digitalarkivet for alle</i> (ennå ikke startet opp)</u>
Sammendrag	<u>Følgende aktiviteter er gjennomført:</u> <ul style="list-style-type: none">• En gjennomgang av funksjonaliteten i valgt benchmark, <i>Archives Canada</i> sin arkivportal, fra et brukerperspektiv. <i>Archives Canada</i> benytter <i>AtoM</i> som teknologisk plattform.• Vurdering av brukerfunksjonaliteten i Arkivportalen gjennom:<ul style="list-style-type: none">○ Samtaler og åpne intervjuer med erfarne brukere av Asta og Arkivportalen.○ Funn fra en bachelor-oppgave fra <i>Høgskolen i Oslo og Akershus</i>, hvor Arkivportalen er blitt evaluert fra et menneske/maskin-perspektiv.• En analyse av Arkivportalens informasjonsarkitektur. <u>Konklusjoner:</u> <ul style="list-style-type: none">• Vi har avdekket til dels store svakheter ved dagens versjon av Arkivportalen.• Deler av svakheterne skyldes kvaliteten på dataene som importeres fra Asta. En står i praksis overfor ulike alternativer – herunder: <ul style="list-style-type: none">• Beholde og fikse på eksisterende løsning.• Egenutvikle en ny løsning fra bunnen av.• Bygge en ny portal basert på eksisterende, velprøvd teknologi.• I tillegg har man valget mellom å la Arkivportalen, Digitalarkivet og Asta leve separate liv, eller la disse konvergere til en felles løsning.
Oppfølging / anbefalinger om videre arbeid	<ul style="list-style-type: none">• Vi anbefaler at man går inn for å bygge en ny fellesportal for publisering av samfunnets arkiver, basert på internasjonalt tilgjengelige og velprøvede teknologier. Med det mener vi allerede eksisterende portal-teknologier, spesifikt rettet mot (digitale) arkiv.• I tillegg anbefaler vi at Arkivverket følger opp dette problemfeltet ved å integrere målsettinger og resultater fra denne rapporten, samt rapporten fra 2016 om metodikk for høsting av privatarkiv, i de videre aktiviteter rundt tilgjengeliggjøring av arkiv.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 2 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/ gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Innhold

1.	INNLEDNING OG BAKGRUNN	4
1.1.	MÅLSETTING	4
1.2.	BAKGRUNN	4
2.	PROSJEKTGJENNOMFØRING	4
2.1.	OM DENNE RAPPORTEN	5
3.	METODIKK OG TILNÆRMING	5
3.1.	HVA BETYR BENCHMARKING?.....	5
3.2.	BRUKERPERSPEKTIVET	6
3.3.	INFORMASJONSARKITEKTURENS BETYDNING	6
4.	BENCHMARK: ARCHIVSCANADA ARKIVPORTAL (ATOM).....	7
4.1.	OM ARCHIVSCANADA-ARKIVPORTALEN	7
	<i>Søke- og browse-innganger til arkivmateriale</i>	8
	<i>Navigering i arkivbeskrivelser</i>	9
	<i>Navigering innenfor en gitt arkivinstitusjon</i>	10
	<i>Visning av arkivbeskrivelser</i>	10
	<i>Søk</i>	11
4.2.	LØSNINGENS TEKNOLOGI.....	11
5.	BRUKERVURDERINGER AV ARKIVPORTALEN OG ASTA.....	12
5.1.	SAMTALER MED ERFARNE BRUKERE	12
	<i>Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark)</i>	12
	<i>Arkivverket</i>	13
	<i>Fylkesarkivet i Oppland</i>	14
5.2.	BACHELOROPPGAVE FRA HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS	14
	<i>Finne arkivmateriale</i>	14
	<i>Spørre om arkiver</i>	15
	<i>Forstå arkivmateriale</i>	15
	<i>Identifiserte forbedringspunkter</i>	15
6.	INFORMASJONSARKITEKTURENS BETYDNING FOR ET NETTSTED.....	16
7.	ANALYSE AV INFORMASJONSARKITEKTUREN TIL ARKIVPORTALEN.NO	17
7.1.	INFORMASJONSARKITEKTUR: OM Å TILRETTELEGGE FOR Å FINNE INFORMASJON	17
	<i>Analyse av informasjonens organisering i Arkivportalen.no</i>	18
	<i>Analyse av navngivning av informasjonselementer i Arkivportalen.no</i>	21
	<i>Analyse av navigeringsmuligheter i Arkivportalen.no</i>	23
	<i>Analyse av søkemuligheter i Arkivportalen.no</i>	25
8.	ARKIVPORTALEN OG ASTA – FUNN OG KONKLUSJON	28
8.1.	IDENTIFISERTE SVAKHETER VED ARKIVPORTALEN	28
	<i>Mangelfull identifisering av brukergupper og deres behov</i>	28
	<i>Kvaliteten på publisert kataloginformasjon fra Asta er for dårlig</i>	29
	<i>Informasjonsarkitekturen er mangelfull</i>	29
8.2.	UTFORDRINGER FRAMKOMMET I SAMTALER MED ERFARNE ARKIVARER	29

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 3 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/ gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

9.	UTFORDRINGER I ÅRENE FORAN OSS.....	30
9.1.	BEHOV FOR EN NY FELLESPORTAL FOR PUBLISERING AV SAMFUNNETS ARKIVER	30
9.2.	VEIVALG FOR FREMTIDEN	31
	<i>Beholde og fikse på dagens Arkivportalen.no</i>	<i>31</i>
	<i>Egenutvikle programvare fra bunnen av</i>	<i>31</i>
	<i>Bygge løsninger basert på state-of-the-art teknologier</i>	<i>32</i>
	<i>Færre løsninger enn i dag</i>	<i>32</i>
	<i>Differensierte tjenester til ulike arkivinstitusjoner.....</i>	<i>32</i>
10.	OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER.....	33
10.1.	VÅRE FUNN	33
10.2.	ANBEFALINGER.....	33

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 4 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

1. Innledning og bakgrunn

1.1. Målsetting

Målet med oppgaven var å gjøre en benchmark-analyse av *Arkivportalen* og *Asta* opp mot programvaren *AtoM* (Access to Memory).

- Vi ønsket å se på to scenarier: 1) Hvordan få til optimal sameksistens, og 2) Finne svar på om AtoM kan erstatte en eller flere deler av Arkivportalen og Asta.
- Vi ønsket også å avdekke i mer detalj hva som må til for å få til sameksistens mellom AtoM på den ene siden, og Arkivportalen og/eller Asta på den andre (kritiske suksessfaktorer).

Målet med prosjektet er i samsvar med Riksarkivarens strategi for privatarkivfeltet i Norge 2015-2020, pkt. 8 om felles nasjonal publisering av samfunnets arkiver.

1.2. Bakgrunn

Asta og Arkivportalen er sentrale systemer i den norske arkivsektoren for registrering og gjenfinning av informasjon om eksisterende arkiver i arkivdepotene. Tilsvarende brukes AtoM som teknologisk plattform av flere store, internasjonale arkivinstitusjoner til samme formål, men i tillegg kan digitalt innhold, som bilder, videoer, dokumenter m.m., vises og gjenfinnes i AtoM gjennom avansert navigasjon (browsing) og søkefunksjonalitet.

Arkivportalen og Asta er proprietær programvare, levert av Stiftelsen Asta, mens AtoM er fri programvare, tilgjengelig for installasjon og bruk hos enhver arkivinstitusjon.

AtoM baserer seg på internasjonale standarder som ISAD(G) for arkivbeskrivelser, ISAAR for autoritets records, ISDIAH for informasjon om arkivinstitusjoner, og ISDF for funksjonsbeskrivelser. Andre standarder som Dublin Core eller Nasjonale standarder kan også benyttes.

AtoM er i denne rapporten valgt for å kunne evaluere Arkivportalen og Asta mot en standard programvare. Årsaken til at AtoM ble valgt, er at denne programvaren ble evaluert i 2016 innenfor SAMDOK Privatarkiv (sammen med programmet Archivematica) som ledd i *oppgave 10 Metodikk for høsting og langtidslagring av privatarkiv*¹, med (stort sett) gode erfaringer. Da denne rapporten ble presentert, våren 2017, fikk prosjektet mange innspill om at det ville være interessant å se resultatet av en sammenligning mellom Arkivportalen/Asta og AtoM.

AtoM ble den gang installert hos alle prosjektdeltagerne, og disse har opparbeidet seg en viss kompetanse på plattformen. Rapporten omfatter ikke vurderinger av annen standard programvare.

2. Prosjektgjennomføring

Av flere årsaker, herunder langvarig sykdom i gruppen, samt reallokering av flere av de avsatte ressursene, fikk ikke prosjektet det omfanget det opprinnelig var tiltenkt. Områdene gruppen ikke fikk sett på, blir nevnt i sluttrapporten som temaer for framtidig undersøkelse.

¹ https://samdokdotcom.files.wordpress.com/2017/03/samdok-priv-2016_10-sluttrapport-metodikk-for-hc3b8sting-og-langtidslagring-av-privatarkiv-endelig-pr-19-03-2017.pdf

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 5 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Vi hadde tenkt å studere *Asta-programvaren* nøye, både fra et bruker-perspektiv og et teknologi-perspektiv. Vi hadde også tenkt å studere *Arkivportalen* nøye, både fra et bruker-perspektiv og et teknologi-perspektiv. Alt dette for å identifisere styrker, svakheter og forbedringspotensial.

På samme måte ville vi vurdere *AtoM-programvaren*, både fra et brukerperspektiv og et teknologisk perspektiv. Her ville vi spesielt fokusere på om AtoM kan tilby noe kvalitativt bedre enn Arkivportalen og Asta. Arkivverket hadde i denne sammenhengen tenkt å anvende AtoM i et delvis digitalt privatarkiv-prosjekt, materialet etter Kristen Nygaard, for å samle egne erfaringer.

Grunnet de gitte omstendigheter endte vi opp med en «benchmark light» gjennom å:

- Vurdere *AtoM* fra et *brukerperspektiv* gjennom Archives Canadas arkivportal-løsning
- Vurdere *Arkivportalen* fra et *brukerperspektiv* gjennom samtaler og bruksscenarioer sammen med erfarne brukere, samt bringe inn funn og resultater fra en bachelor-oppgave
- Vurdere *Arkivportalen* gjennom en *analyse av informasjonsarkitekturen*

Merk at i arbeidet som ble gjort, rakk man ikke å definere kravene som benchmarkingen skulle vurderes mot. Vi rakk heller ikke å vurdere det totale innholdet i løsningen (*arkivene med tilhørende metadata*) eller redaksjonelt innhold (*som tekster og informasjon i publiseringsløsningen*) uavhengig av hverandre.

Vurderingene i denne rapporten er derfor individuelle vurderinger av løsningene, men som vi likevel mener gir gode innspill og beslutningsstøtte i det videre arbeidet.

2.1. Om denne rapporten

Denne rapporten består av tre deler:

- Presentasjon av benchmark: En gjennomgang av arkivportalen *ARCHIVESCANADA.ca*. som er basert på AtoM-teknologien.
- Vurdering av *Arkivportalen.no* ut fra to perspektiver:
 - Brukerperspektivet: Samtaler med erfarne Asta- og Arkivportalbrukere, samt vurderinger i en bachelor-oppgave fra Høgskolen i Oslo og Akershus (2016).
 - Arkitekturperspektivet: Analyse av Arkivportalens informasjonsarkitektur
- Oppsummering av funn og konklusjoner
- Vurderinger og anbefaling om veien videre

3. Metodikk og tilnærming

3.1. Hva betyr benchmarking?

Benchmarking er et uttrykk brukt når man evaluerer seg, i dette tilfellet Arkivportalen.no, i forhold til det man oppfatter best egnet innen en viss bransje.

En løsning kan vurderes på ulike krav og innfallsvinkler. Eksempler på innfallsvinkler kan være:

- brukervennlighet og hvor lett løsningen er å bruke
- informasjonsarkitekturen i en webløsning
- selve data-elementene i løsningen – som her er arkiv og tilhørende metadata
- redaksjonelt innhold i løsningen – som her typisk vil være hjelpe-informasjon eller tekster i brukergrensesnittet av løsningen
- muligheter i teknologisk plattform, hvor fremtidsrettet den er, og hvor lett det er å videreutvikle, integrere og forvalte løsningen

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 6 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

I dette arbeidet har vi vurdert en blanding av disse områdene. Pga. tidsmangel er det også gjort en skjønnsmessig vurdering av kravene underveis, slik at man ikke har sammenlignet krav og behov 1 til 1. I videre arbeid anbefales det å utarbeide noen generelle krav som vurderes i de to løsningene, for å konkretisere arbeidet.

Vi har valgt en kanadisk arkivportal som benytter seg av en teknologi vi har tro på som teknologisk plattform for en framtidig norsk «Fellesportal for publisering av samfunnets arkiver». Teknologien som benyttes er en web-basert programvare kalt Access to Memory, eller bare AtoM². Denne teknologien ble evaluert i *SAMDOK 2016: oppgave 10, Metodikk for høsting og langtidslagring av privatarkiv* (se kap. 1.2).

3.2. Brukerperspektivet

Brukeropplevelse, ofte forkortet UX (av engelsk: User eXperience), er et ofte brukt begrep som refererer til totalopplevelsen en bruker har ved anvendelse av et produkt, en tjeneste eller et system. Et tilsvarende begrep er usability, ofte oversatt til brukskvalitet. Begge disse begrepene er mye brukt innen design av nettsteder og andre IT-systemer.

Essensen er å analysere IT-systemer, eksempelvis nettsteder, fra en brukers perspektiv. Hvilken arbeidskontekst og hvilke behov har brukeren? Adresserer systemet disse behovene? Når det gjelder Arkivportalen.no så har det i ulike sammenhenger blitt uttrykt misnøye knyttet til bruksverdien, uten at dette har blitt systematisk kartlagt.

Vi har derfor som et første skritt gjennomført noen få dybdeintervjuer rundt Arkivportalen. Dette bør i en senere fase suppleres med flere dybdeintervjuer.

Videre har vi inkludert resultatene av en analyse utført som en del av en bachelor-oppgave ved Høgskolen i Oslo og Akershus i 2017. Formålet med denne studien var å undersøke hvorvidt brukersentrert design og universell utforming er til stede i Arkivportalen.no, og samtidig se på om tjenesten ivaretar de arkivfaglige prinsippene som går ut på å finne, spørre om, og å forstå arkivmateriale.

3.3. Informasjonsarkitekturs betydning

Det som kalles (web) *informasjonsarkitektur*, handler i bunn og grunn om å tilrettelegge slik at informasjonen som nettstedet (informasjonssystemet) inneholder best mulig kan utnyttes av systemets brukere.

I gode løsninger er det flere veier til informasjonen, fordi flere verktøy fra informasjonsarkitekturs verktøykasse har blitt benyttet. Dette fordi vi brukere er så forskjellige, og fordi vår adferd når vi leter etter informasjon, også er så forskjelligartet.

² <https://www.accesstomemory.org/en/>

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 7 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

4. Benchmark: ArchivesCanada arkivportal (AtoM)

I det følgende vil vi gå gjennom eksempler for å illustrere en brukerdialog med ARCHIVSCANADA.ca-portalen, basert på AtoM-teknologien. Opp mot dette vil vi sette brukererfaringer med Arkivportalen, vurderinger av funn fra en høgskoleoppgave, samt en analyse av informasjonsarkitekturen i Arkivportalen.

Her er det hovedsakelig basert på brukervennlighet, søk og informasjonsarkitektur, og mindre på arkitektur og teknologi. Brukervennligheten vil naturlig nok også være avhengig av innholdet i løsningen og teknisk arkitektur.

Utover å eksemplifisere hypertekst-manøvrering (browsing), og i noen grad fritekst-søk i den kanadiske portalen, forsøker vi ikke her å gi en komplett beskrivelse av AtoM-plattformens fulle funksjonalitet. Vi viser kun gjennom et konkret eksempel hvordan navigering via browsing i arkivbeskrivelser og digitalt innhold, i samspill med (fri-) tekst-søk, kan foregå. Leseren kan selv gå inn på ARCHIVSCANADA.ca-portalen for å utforske dette nærmere.

Arkivportalen tilbyr ingen navigeringssystemer som muliggjør direkte hypertekst-manøvrering (browsing) mot innhold. Derfor vil det følgende illustrere den type navigering Arkivportalen mangler.

4.1. Om ArchivesCanada-arkivportalen

ARCHIVSCANADA.ca er en offisiell arkivportal for ulike kanadiske arkivinstitusjoner.

Portalen vedlikeholdes av *Canadian Council of Archives (CCA)*, i samarbeid med *Provincial and Territorial Archival Networks* og *Library and Archives Canada (LAC)*.

Startsiden til ARCHIVSCANADA.ca ser ut som følger:

In homes, schools and libraries across Canada, people are looking for evidence of what it means to be a Canadian. ARCHIVSCANADA.ca is a gateway to archival resources found in over 800 repositories across Canada—it's your gateway to Canada's collective memory!

Through ARCHIVSCANADA.ca you can:

- ▶ [Search](#) archival holdings across Canada
 - ▶ [Access](#) Provincial and Territorial Archival Networks
 - ▶ [View](#) digitized photographs, maps and other documents about Canada's history
 - ▶ [Browse](#) digital projects produced through the Archival Community Digitization Program
 - ▶ [Find contact information](#) for repositories where these resources are held.
- *New* archival descriptions and digitized products are added regularly.

ARCHIVSCANADA.ca is an official archival portal maintained by the Canadian Council of Archives (CCA), and is a joint initiative of CCA, the Provincial and Territorial Archival Networks, and Library and Archives Canada (LAC). All archival descriptions and links contained in the searchable database are provided by provincial and territorial councils, their members, and [LAC](#). We welcome your [feedback](#).

Uten å gå for mye i detalj ser en at det er ulike menyvalg, inklusiv en «sitemap». Startsidene inneholder lenker med ulike tematiske innganger. Vi velger «Search archival holdings across Canada».

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 8 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Søke- og browse-innganger til arkivmaterialet

Da kommer vi til en side hvis innholdsside lister opp seks ulike innganger til arkivmaterialet. En kan starte navigeringen, browsingen, ved å klikke på ett av følgende valg:

1. Archival descriptions (arkivbeskrivelser)
2. Authority records (beskrivelse av arkivskaper)
3. Archival institutions (beskrivelse av arkivinstitusjon)
4. Subjects (personer/ting)
5. Places (plasser/lokasjoner)
6. Digital objects (digitale objekter)

Går en i søkefeltet oppe til høyre, kan en også begrense søket basert på de samme temaene, som illustrert i følgende figur:

The screenshot shows the ARCHIVESCANADA.ca website interface. At the top, there is a navigation bar with links for HOME, CONTACT US, FRANÇAIS, and LOG IN. A search bar is located in the top right corner. Below the navigation bar, the main content area features a large background image of a person looking at a document. On the left side, there is a 'Browse by' section with icons and text for: Archival descriptions, Authority records, Archival institutions, Subjects, Places, and Digital objects. On the right side, a search dropdown menu is open, showing the same six categories as the 'Browse by' section, plus an 'Advanced search' option. Below the main content area, there are two sections: 'Popular this week' with a list of items and their visit counts, and 'Virtual exhibits' featuring a virtual exhibit titled 'Hans S. Dommaseh: Canada North of 60' by the University of Saskatchewan Archives.

Vi velger å browse videre ved å velge alternativet «Archival descriptions».

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 9 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/ gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Navigering i arkivbeskrivelser

Da kommer vi til følgende nettside, hvor en kan navigere videre (i venstre kolonne) etter kriterier som «Language», «Archival institution», «Creator», «Name», «Place», «Subject», «Level of description» og «Media type».

Hoveddelen av siden inneholder et utvalg digitale objekter:

The screenshot shows a search results page with the following elements:

- Left sidebar (Filters):**
 - LANGUAGE:** Unique records (61866), English (47772), French (14095)
 - ARCHIVAL INSTITUTION:** List of institutions with counts, including Glenbow Archives (3598), Provincial Archives of Alberta (3359), British Columbia Archives (2100), etc.
 - CREATOR:** List of creators with counts, including Unknown (99), Cinémathèque québécoise (74), etc.
 - NAME:** List of names with counts, including Local Union (214), Winnipeg Presbytery (170), etc.
 - PLACE:** List of places with counts, including Vancouver (321), Port Hope, Municipality of (307), etc.
 - SUBJECT:** (Dropdown menu)
 - LEVEL OF DESCRIPTION:** (Dropdown menu)
 - MEDIA TYPE:** (Dropdown menu)
- Main content area:**
 - Showing 61866 results
 - Only top-level descriptions
 - Advanced search options
 - Sort by: Alphabetic
 - 1039 results with digital objects
 - List of digital objects with titles, IDs, and descriptions:
 - "A Bedtime Story" Movie Poster (ON00154 2013.5.6 - Item - 1941)
 - "Adventures of Martin Eden" Movie Poster (ON00154 2013.5.9 - Item - 1942)
 - "Aidas" Hamilton Lithuanian Girls' Choir Collection (ON00161 468 - Collection - 1970-1985)
 - "Albert J. Lutz" Schooner (NSSXA 84-60-14180 - Item)
 - "Alberta Story" collection (CA PAA paa-8581 - Collection - 1952)
 - "B is for Barns" Research Project Binders (ON00154 2014.2 - Series - 2013)
 - "B" Company marching (NSSXA 84-60-14180 - Item)
 - "Beginners please; my life in amateur theatre"; by Bert Williams (CA UNB MG H 132 - Fonds - [ca. 1979])
 - "Bitter Paradise: The Sell-Out of East Timor" fonds (Fonds - 1985 - 1997)
 - "Canada at War"; Special session of the Dominion parliament August, 1914: Speech ... (NSSXA PAM 37 - Item)
- Bottom:** Results 1 to 10 of 61866, pagination (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, ..., 6187, Next)

Vi velger å navigere (bla/ browse) videre ved å velge arkivinstusjonen som heter Glenbow Archives i venstre kolonne, og følge denne lenken videre.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 10 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/ gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Navigering innenfor en gitt arkivinstitusjon

Vi har nå kommet til arkivbeskrivelser tilhørende en gitt arkivinstitusjon. I dette tilfellet finner vi «Canada Department of Indian Affairs» i venstre kolonne under overskriften «Name». Da kommer en liste over samlingene tilhørende «Canada Department of Indian Affairs» i hovedfeltet, innholdsdelen av nettsiden:

The screenshot shows a search results page on the Archives Canada website. The left sidebar contains filters for 'ARCHIVAL INSTITUTION' (Glenbow Archives, 14 results) and 'CREATOR' (listing various Indian Agencies like Treaty 7, Sarcee Indian Agency, etc.). The main content area shows 14 results, with the first few being 'Canada, Department of Indian Affairs. Battleford Indian Agency fonds', 'Blackfoot Indian Agency fonds', 'Blood Indian Agency fonds', 'Edmonton Indian Agency fonds', 'Fort McMurray Indian Agency fonds', and 'Hobbema Indian Agency fonds'. Each result includes a title, a reference code (e.g., CA GLEN glen-210), and a brief description of the fonds contents.

Herfra følger vi lenken «Canada, Department of Indian Affairs. Blackfoot Indian Agency fonds».

Visning av arkivbeskrivelser

Vi får nå presentert en arkivbeskrivelse på nivå «Fonds» (serier). Det gir oss samtidig tilgang til 455 digitaliserte objekter fra Department of Indian Affairs, Blackfoot Indian Agency.

The screenshot shows the detailed description page for the 'Fonds glen-263 - Canada, Department of Indian Affairs. Blackfoot Indian Agency fonds'. The page features a header with the Archives Canada logo and navigation links. Below the header, there is a search bar and a list of holdings. The main content area displays the title and description of the fonds, along with a thumbnail image of a document. The page is organized into sections: 'Title and statement of responsibility area', 'Dates of creation area', and 'Physical description area'. The 'Dates of creation area' shows the date range '1894-1941 (Creation)' and the creator 'Blackfoot Indian Agency'. The 'Physical description area' indicates that the fonds consists of '1.4 m of textual records'. On the right side, there are links for 'Clipboard', 'Explore', 'Export', and 'Related subjects'.

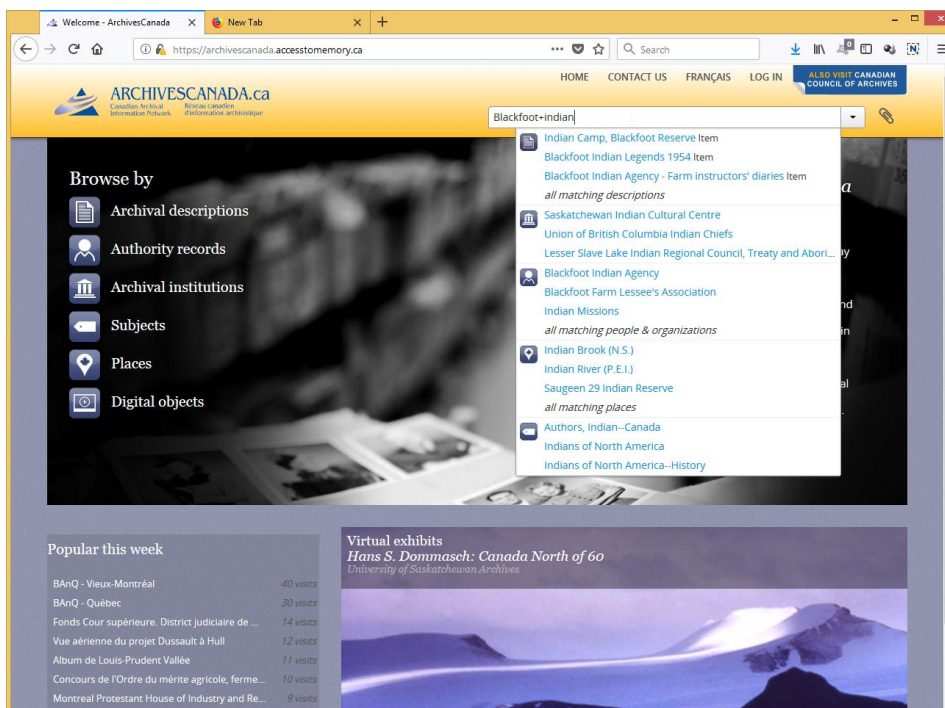

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 11 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Søk

La oss tenke oss at vi gjennom navigeringen i portalen har fått interesse for svartfot-indianerne. Vi går da tilbake til startsidene for informasjonssøk og skriver *Blackfeet+indian* i søkefeltet oppe til høyre.

Da skjer følgende: Trefflisten synliggjøres mens en skriver søke termen, som en rullgardin-meny fra søkefeltet. Det fine er at treffene er sortert på kategori, og (i tillegg) med ikoner som symboliserer hver kategori.

4.2. Løsningens teknologi

Det er programvaren *Access To Memory (AtoM)* som muliggjør Archives Canada sin portal-løsning.

Dette er avansert web-programvare. Løsningen er såkalt fri programvare som blir (videre-) utviklet, vedlikeholdt og supportert av et kanadisk firma fra Vancouver som heter Artefactual Systems³. Selv om firmaet holder til i Canada, befinner noen av medarbeiderne seg i Europa, samarbeidende firmaer likeså.

Programvaren er, slik vi ser det, velegnet som teknologisk plattform for framtidens norske arkivportal. Dette fordi svært mye av det vi kan ønske oss, finnes i denne teknologiske løsningen allerede. Den har eksistert siden 2007 og har et stort og stadig økende antall arkivinstitusjoner som kunder internasjonalt, ca. 90 forskjellige institusjoner.

AtoM er fri programvare, åpen kildekode. Dette betyr at programvaren kan lastes ned og installeres uten kostnader. Det tilbys imidlertid full support av Artefactual Systems og deres partnere, på lik linje med annen kommersiell programvare. Det er også mulig å leie depottjenester. Dersom en arkivinstitusjon ønsker tilpasninger og ny funksjonalitet kan dette bestilles av leverandør, eller utvikles i samarbeid med leverandør. En av fordelene med fri programvare/åpen kildekode er at teknologisk kompetanse på

³ <https://www.artefactual.com/>

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 12 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Løsningen kan bygges hos kunden, arkivinstitusjonen. Dette gjør arkivinstitusjonen mer robust. En annen fordel er at funksjonalitet sponset av en kunde kan benyttes av alle andre uten ekstra kostnader. På den måten reduseres egne utviklingskostnader.

Mer informasjon om AtoM finnes på <https://www.accesstomemory.org/en/>.

5. Brukervurderinger av Arkivportalen og Asta

5.1. Samtaler med erfarne brukere

Arbeidsgruppens leder, Arne-Kristian Groven (*Arkivverket*), gjennomførte samtaler (åpne intervjuer) med tre erfarne Asta- og Arkivportal-brukere som deltok i arbeidsgruppen. Disse representerte *Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark)*, *Arkivverket (Riksarkivet)* og *Fylkesarkivet i Oppland*. Nedenfor følger en kort oppsummering av disse samtalene.

Samtalene ble gjennomført i siste halvår 2017 og må derfor relateres til den versjonen av Arkivportalen.no som eksisterte på det tidspunktet. I det følgende vil imidlertid dagens versjon, pr. mars 2018, bli referert til dersom vi har oppdaget endringer fra desember-versjonen.

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark)

Samtalen med Arbark ble gjennomført med en ansatt som har jobbet aktivt med ASTA og Arkivportalen i 3-4 år. Vedkommende har registrert mye informasjon i disse informasjonssystemene, og har gjort seg mange refleksjoner om hvor lett eller vanskelig det er å (gjen-)finne informasjon. I det følgende avgrensers vi oss til å omtale de delene av samtalen som omhandler Arkivportalen.

Samtalene ble gjennomført foran PC-skjermen med ulike eksemplere. Ett av eksemplene var at vi forsøkte å se hvor enkelt det var å navigere/gjenfinne materiale som Arbark selv har lagt inn i Arkivportalen. I det følgende gjengis søketermer i *kursiv*. Dersom bruker søker på to ord (med blank i mellom) gjengis det som *søketerm1 søketerm2*. Vi brukte utelukkende søkefeltet (oppe til venstre) på hovedsiden til Arkivportalen.no. Det vil si vi gikk ikke inn på lenken som heter Avansert søk.

Et eksempel vi så på, var Mot dag-bevegelsen, hvor vi forsøkte å gjenfinne arkivmateriale fra denne bevegelsen. Ved å søke på *Mot dag* ble det hele 25633 treff, hvor tilfeldige mapper kom lenger fram i trefflisten enn navn på arkiv eller organisasjoner. Det samme antall treff, 25633, fikk vi også dersom vi huket av avkrysningsfeltet rett til høyre for søkefeltet (med teksten: Søk kun på nivået «Arkiv»). Dette skulle ha begrenset søket til kun å dreie seg om registreringer på nivå «Arkiv», men dette er en kjent funksjonsfeil som ikke er rettet pr. mars 2018.

For å gjenfinne materiale fra Mot dag-bevegelsen med søketermene *Mot dag*, måtte vi lete gjennom side for side i mengden av søketreff, 25633. Det var ingen prioritering av treffene slik at Mot dag som organisasjonsnavn kom høyere opp i resultat-listen enn tilfeldige treff på søketermene *mot* og *dag* i en tilfeldig tekst i et tilfeldig dokument registrert i Arkivportalen. Det samme mønsteret som her er beskrevet, gjentok seg for alle søketermer.

Pr. mars 2018 kom Mot dag-bevegelsen, organisasjonsnivå og arkiv-nivå, høyt opp på søkets treffliste som inneholdt i alt 26219 søketreff. Dette er en endring til det bedre, men dersom en vil øke presisjonen og kun få de treff der hvor ordet *Mot* direkte etterfølges av ordet *dag* vil det være naturlig se på lenken merket Søketips. Her kan vi lese at søketermen må omslutes av ' og ', det vil si '*Mot dag*'. Men dessverre dette gir også, pr. mars 2018, 26219 søketreff! Søkehjelpen er med andre ord feilaktig!! Søketermen «*Mot dag*», det vil si søketermen *Mot dag* omsluttet av « og » begrenser imidlertid søket og øker presisjonsnivået. Nå får vi kun 67 treff. Problemet er bare at dette ikke står beskrevet noen steder!

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 13 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

I et annet eksempel vi så på, sammen med Arbark, i desember var det følgende: Det ble søkt på korrekt arkiv-ID for Norsk Arbeidsmands Forbund, men dette førte ikke fram. I stedet fikk vi hele 378.798 treff. Dette er fremdeles et mysterium pr. mars 2018!

Alt dette indikerer at Arkivportalen.no i svært liten grad fungerer som arbeidsverktøy for gjenfinning, unntatt for dem som kjenner arkivmateriale ut og inn.

Arkivverket

Samtalene hos Arkivverket ble foretatt med en ansatt som har jobbet lenge med Asta og Arkivportalen, både i Arkivverket og hos andre arkivinstitusjoner. Det følgende er bare et utplukk av denne samtalen.

Under samtalen kom det fram at Arkivportalen.no ikke har de samme organisasjonskategorier som Asta. En enkeltinstitusjons særegne utvidelse av enkelte kategorier er inne som om de var standard kategorier - i stedet for at gjeldende kategorisering i Asta også er den som er søkbar på Arkivportalen.⁴

Videre benyttes ikke den internasjonale standarden for organisasjonskategorier, ICNPO (International Standard for Non-Profit Organizations), verken i Arkivportalen eller i Asta. Dette gjør det vanskelig å utveksle denne type informasjon.

Når det gjelder utfordringer knyttet til søk på informasjon i Arkivportalen, så er det lite hjelp å finne for brukere som ikke er så kjent med arkivfaglige begreper som «arkiv», «serie», «stykke», «mappe» og så videre. Dette medfører en mengde treff på feil nivå.

Også her ble samtalen gjennomført foran en PC. Et søk på en søketerm som vedkommende kjente godt og selv har lagt inn mye materiale på, ga for få treff i forhold til den informasjonsmengden som befinner seg om dette temaet i Arkivportalen.

Det ble også bemerket at mange institusjoner, særlig museer og bibliotek, ikke publiserer informasjon om sine arkiver på Arkivportalen. Arkivportalen er ikke egnet for framvisning av digitale objekter i form av foto, video og digitalt skapte dokumenter. Asta egner seg dessuten ikke for beskrivelse og framvisning av digitalt skapte arkiv eller for framvisning av digitaliserte objekter som foto, tegninger, lyd og video, og benyttes i svært liten grad til dette.

Arkivverket fikk utviklet en Analysemodul til bruk i analysearbeid av arkivbestand som er en bestanddel i bevaringsplanarbeid og et anskueliggjøringsverktøy. Denne er løstrevet fra Arkivportalen, men er avhengig av at Arkivportalen viderefører sitt API slik at bestandsanalysearbeid fortsatt kan utføres. Ved live-test av en ny versjon av Arkivportalen (som raskt ble trukket tilbake) var dette borte slik at analysemodulen ikke var tilgjengelig.

Samtalene dreide seg også om Arkivportalen og Digitalarkivet. Disse er ikke koplet sammen for å gi tilgang på alle katalogopplysninger og kontekstinformasjon for digitaliserte objekter som vises fram i Digitalarkivet. Riksarkivarens strategi for privatarkivfeltet i Norge 2015-2020 inneholder et punkt om å knytte Digitalarkivet til Arkivportalen.no, og å gå i dialog med Asta-stiftelsen og samarbeidspartner LLP (nå: Arkivforbundet) om dette.

Digitalarkivet inneholder i hovedsak avskrifter av kilder (tastet inn i databaser) og digitaliserte objekter (i hovedsak skannede protokollsider). Avskrifter/databaser og objektene har ikke alle metadata knyttet til

⁴ Dette gjelder blant annet Arbeiderbevegelsens arkiv og biblioteks utbygging av 6 Arbeidstaker- og yrkesorganisasjoner og 12 Politiske partier og tilknyttede organisasjoner, politiske bevegelser og kampanjer som går ned på enkeltnavn på fagforbund og politiske partier mm., og som derfor ikke kan kalles kategorier.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 14 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

seg. Sammenhengen objektene inngår i, er heller ikke tilgjengelig. Det kan ikke vises fram digitalt skapte tekstdokumenter, lyd og video, eller foto på en god måte – jf. at Arkivverket har valgt å publisere sine foto på FotoWeb, Oslo Byarkiv har sine på oslobilder.no som del av Digitalt museum (begge løsninger inneholder samme arkiv-id som i Asta).

En annet tema som også ble diskutert, er symbolbruk i Arkivportalen når vi har med klausulert materiale å gjøre. Om et arkiv inneholder kun 1 % klausulert materiale og 99 % ikke-klausulert, eller sågar bare ett eneste klausulert dokument, så vil hele arkivet få påklistret et hengelåssymbol. Dette er lite ønskelig da det symboliserer utilgjengelighet.

Fylkesarkivet i Oppland

Samtalen med Fylkesarkivet i Oppland skjedde over telefon, med en erfaren ansatt. En del av samtalen dreide seg om kvaliteten på arkivmateriale som presenteres i Arkivportalen. Denne kvaliteten er varierende, og i mange tilfeller alt for dårlig.

Når informasjon om arkiver legges inn i Asta er det mangelfull kvalitetskontroll (validering) av informasjonen som registreres. Denne mangelfulle kvaliteten arves så av Arkivportalen, noe som gjør gjenfinning vanskelig.

Ellers dreide samtalen seg om flere tema som også er beskrevet ovenfor, i de andre samtalene.

5.2. Bachelor-oppgave fra Høgskolen i Oslo og Akershus

Det ble i 2017 skrevet en bachelor-oppgave ved Høgskolen i Oslo og Akershus med tittelen «Brukersentrert evaluering av Arkivportalen - Arkivfaglige prinsipper og Menneske Maskin Interaksjon»⁵. Vi gjør i det følgende et lite utplukk av funn, drøftinger og forslag fra denne oppgaven, noen steder lettere omskrevet.

Finne arkivmateriale

Selv om brukergrensesnittet ikke presenterer for mye informasjon, er det en forskjell på for mye informasjon og for lite informasjon. Det finnes generelt lite informasjon på siden som forteller brukerne hva brukergrensesnittet kan benyttes til og hva dets hensikt er, utenom det brukeren ser med egne øyne (plassering av søkefelt, presentasjon av nye filer og lignende).

På forsiden finnes det et lite notat som sier: «Arkivportalen er en nasjonal søketjeneste på tvers av arkivinstitusjoners kataloger. Her vil du kunne finne informasjon om hvilke historiske arkiver og dokumenter som befinner seg i det mangfoldet av arkiver som finnes i Norge» (Arkivportalen den 06.05.2017). Denne teksten kan være noe misvisende for uerfarne brukere som ikke er fortrolige med arkivterminologi, og det er ikke nødvendigvis selvsagt at alle forstår hva som menes med «på tvers av kataloger». Muligheten er til stede for at brukeren ikke forstår at det er en bestillingstjeneste, men at de kan få ønsket materiale direkte på skjermen. Likevel antas det at de færreste er innovent Arkivportalen fordi de tilfeldigvis kom over den på nett [...], men om det skal dekke alle brukergrupper, bør noe terminologi mulig forklares på en litt annen måte slik at brukergrensesnittets hensikt kommer tydeligere frem. At listen over hvilke institusjoner som bidrar på Arkivportalen, er skjult, kan være en ulempe.

Brukergransnittet oppmuntrer brukerne til å utføre søk. At det dukker opp forslag til søkeord mens man skriver i feltet, kan være en god støtte til usikre brukere, og funksjonen drar vekt på både gjenkjenning og hukommelsesstøtte. For å gjøre søkefunksjonen mer effektiv kan små «pop-up»-felte

⁵ Forfatter var Aimee Tomona Iversen og oppgaven finnes på: <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/handle/123456789/1090>.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 15 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

med direkte hjelp og tips være en mulighet. En annen type hukommelsesstøtte {...} som ikke finnes, men som hadde lagt til rette for bedre interaksjon mellom brukeren og systemet, er en funksjon som lister opp hva brukeren tidligere har søkt på, neste gang brukeren logger seg inn. Ved å trykke på disse forslagene vil brukeren komme direkte til resultatsiden for ønsket søk, og trenger ikke huske på dette til en annen gang.

Spørre om arkiver

Dersom brukerne er usikre og ønsker hjelp, har ikke Arkivportalen tips eller hjelp direkte på siden. Brukerne blir kun ledet til hjelpesider ved bruk av hyperlenker. I noen tilfeller fører disse hyperlenkene til helt andre domener (les: «hjelp»-funksjonen fører til Asta sin hjemmeside) som ikke gir brukerne noe videre hjelp. Muligheten er til stede for at den siden brukerne blir omdirigert til, tidligere har hatt mer beskrivende informasjon og hjelp [...].

Tatt i betraktning at Arkivportalen har ligget ute i 7 år, er mangelen på brukerstøtte vanskelig å forklare. At brukerne blir omdirigert til andre nettsider kan mulig være i orden for ekspertbrukere, men for vanlige brukere, eller brukere uten noe erfaring, vil dette kunne virke forvirrende, og prosessen kan bli ødelagt for brukeren da man ikke lenger befinner seg på Arkivportalen. Det finnes heller ingen direkte link tilbake til Arkivportalen på den nye nettsiden brukeren har havnet på. [...].

Forstå arkivmateriale

Når brukeren har søkt etter ønsket materiale, dukker det en resultatside opp. Om brukeren forstår resultatet avhenger en god del av om brukeren har formulert spørsmålet på rett måte ved søk, og som tidligere nevnt er ikke alle like sikre på hvordan de skal søke for å få fram et forståelig resultat.

Det er derfor viktig at brukergrensesnittet bistår brukeren på en god måte når søket skal utføres slik at resultatene som kommer opp, blir mest mulig aktuelle og forståelige. Når resultatet kommer opp er det et element innen AI som er spesielt viktig, nemlig «intellective skills» [...]. Her kan erfarne brukere ha en fordel fremfor uerfarne brukere som ikke i like stor grad klarer å se for seg samlingen materialet inngår i, og dermed mister konteksten.

Når listen over resultater dukker opp følger det ingen forklaring på hvorfor resultatet ble som det ble. Dette er stikk i strid med [...], om at brukere ønsker å vite hvorfor de får de resultatene de får. Dette kunne vært forbedret slik at brukeren får en bedre forståelse av gitte resultat. Ved bruk av direkte tips på siden ville brukeren fått bedre oversikt over hvordan utførte søk førte til gitte resultater. En annen utfordring [...] er at brukere gjerne forventer at det øverste resultatet er det mest relevante. Ved bruk av online søkemotorer (Google, Yahoo osv.) kan brukere sortere treff etter forskjellige kriterier, men standard er at det mest relevante treffet ligger øverst på siden. Dette kan føre til at brukere på Arkivportalen automatisk går inn på det øverste resultatet og i mindre grad ser på resultatene under.

Inne på selve resultatet bidrar brukergrensesnittet til kontekstforståelse ved å vise til stien til materialet, en type «interaction enabler». En annen «interaction enabler» og hukommelsesstøtte relatert til søk og resultat, er en funksjon som viser brukeren den forrige resultatsiden etter utført søk dersom brukeren er registrert og innlogget. På denne måten kan brukeren bevege seg mellom resultatsiden og andre sider i brukergrensesnittet, uten å måtte skrive inn søket på nytt dersom brukeren vil se resultatene igjen.

Identifiserte forbedringspunkter

Opgaven identifiserte et sett med områder som kan øke manøvrerbarheten og bistå brukerne i interaksjon med tjenesten. Disse er:

- Innhent kunnskap om brukerne og deres behov. Ved å utføre brukerstudier og behovsanalyse kan utvikler formidle brukergrensesnittet på en mer hensiktsmessig måte til brukerne.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 16 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

- Opprette tydeligere beskrivelse av brukergrensesnittets hensikt og innhold som er forståelig for alle tenkelige brukere.
- Mulighet for direkte hjelp og tipsfunksjoner på siden.
- Unngå skifte av domene ved bruk av «hjelp»-funksjonen.
- Legg opp til kommunikasjons-, og interaksjonsmuligheter med arkivarer, og andre brukere.
- Hukommelsesstøtte ved at brukeren får opp tidligere søk ved neste innlogging.
- En funksjon som forklarer grunnen for gitt resultat.
- Kontroll på varierende kvalitet i materialets beskrivelser.
- Utnytte virkemidler fra HCI (Human Computer Interaction) bedre, blant annet: tydeligere farge-, og fontbruk, gjøre skjulte handlinger synlige (ingen rullegardinmenyer), tydeligere innloggingsfunksjon med brukernavn og passord direkte på siden.

6. Informasjonsarkitekturs betydning for et nettsted

Om et nettsted lykkes eller ikke lykkes med å nå sitt publikum, avhenger i stor grad av nettstedets informasjonsarkitektur. Informasjonsarkitekturen har sine klare paralleller til bygningers fysiske arkitektur, ved at ulike funksjoner formes i tid og rom, eksempelvis toalett-funksjonen, kjøkken-funksjonen osv. i en bolig, eller utformingen av eksempelvis et supermarked, en butikk eller en bank. I gamle dager hadde eksempelvis banker overdådige inngangspartier med søyler. Alle kundene visste hvor hovedinngangen var når de skulle gå inn i en bank. Det som møtte dem innenfor, var store rom med marmor og skranker.

Tilsvarende i vår digitale verden skal arkitekturen, i dette tilfellet informasjonsarkitekturen, skape gjenkjenning og forståelse av funksjon, samt gjenfinning eller ny-opdagelse av informasjon i det digitale informasjonssystemet (nettstedet). Lykkes en ikke, vil brukerne bli skuffet, nytteverdien utebli og brukerne forsvinne. Et annet viktig aspekt ved informasjonsarkitekturen er å skape trygghet, sikre forventninger, samt skape oversikt over hvor (i nettstedets struktur) en befinner seg, hvor en kan gå videre, eller hvor en kan returnere. Apropos forventninger: Tenk deg et toalettrom uten WC. Tenk deg et rom uten inngangsdør. Det høres banalt ut når vi bringer fram disse eksemplene, men ved design av nettsteder er det høyst reelle problemstillinger. Du kan finne rom uten funksjon eller rom du ikke kommer inn i.

Informasjonsarkitekturen som ligger bak nettsteder (informasjonssystemer) danner byggsteinene for suksess eller fiasko hva gjelder nyttegjøring og tilgang til informasjonen som ligger i slike systemer. Disse byggsteinene eller verktøykassene er som følger:

Organiseringssystemer, hvordan informasjonen er *gruppert* (kategorisert) og *strukturert* er nøkkelen for å oppnå gode søke- og navigeringsmuligheter i et informasjonssystem (nettsted). Gruppering har med å definere typer eller kategorier av innhold med felles karakteristikk. Grupperinger kan være eksakte som i en ordliste eller tvetydige som i en matbutikk hvor en type matvare kan være plassert under ulike hylle-navn fra butikk til butikk. Det finnes ulike *eksakte grupperingsmetoder*, slik som (i) *alfabetiske grupperingsmetoder*, (ii) *kronologiske grupperingsmetoder*, (iii) *geografiske grupperingsmetoder*. På samme måte finnes det ulike *tvetydige grupperingsmetoder*, slik som (i) *temabaserte* (brukernes interesse), (ii) *oppgave-orienterte* (hva vil brukeren gjøre?), (iii) *publikumsspesifikke* (målgruppe), (iv) *metafor-drevne* (assosierer med kjente ting). I tillegg til *gruppering* dreier et nettstedets organisering seg også om *struktur*. Strukturen vi her snakker om, er hypertekst-strukturer som karakteriserer hvordan man kan nå fram til informasjon via en rekke forskjellige veier. Strukturen beskriver hvordan informasjons-elementer er plassert i forhold til hverandre, både innenfor og mellom ulike nettsider. Vi snakker om

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 17 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

hierarkiske organiseringsstrukturer (innenfor et nettsted), hypertekst-strukturer (på kryss og tvers mellom interne og eksterne nettsider) og databaseorienterte strukturer.

Navngivning (merking) av innhold er også en viktig komponent for at brukere skal kunne nyttegjøre seg informasjonen som finnes i et informasjonssystem. Dette skjer ved hjelp av labels, **merkelapper**, hvor en merkelapp representerer en liten informasjonsblokk på weben. Merkelapper skal hjelpe brukeren med forståelsen, for eksempel av hva som skjuler seg bak et menyvalg eller en lenke (-peker) i en tekst. For å lykkes må en forstå brukergruppene og språket disse benytter seg av. For eksempel vil legers fagterminologi være uforståelig for de fleste pasienter. I kontakt med pasienter må legen benytte andre, forenklete begreper. Tilsvarende utfordringer har en når nettstedet (informasjonssystemer) designes. I informasjonssystemer benyttes hovedsakelig tekst-merkelapper, men også grafiske symboler og ikoner som sjelden fungerer alene uten assosierte tekst-merkelapper. Det finnes ulike typer tekst-merkelapper: (i) Kontekstuelle lenketekster, det vil si navngivning av hyperlenke-pekertekster til informasjonsbolker på andre nettsider eller til andre deler av samme side, (ii) overskrifter, beskrivelse av innholdet som en vanlig overskrift, (iii) navngivning av menyvalg i en navigeringsmeny og (iv) definisjon av kontrollerte vokabular i forbindelse med (fritekst-) søk.

Navigeringssystemer på web er til for å gjøre det lettere for brukerne å (a) vite hvor de er på nettstedet, samt (b) å vite hvordan de skal bevege seg rundt på nettstedet for å finne den informasjonen de er ute etter. Navigering omfatter *hierarkisk navigering* fra en hovedside nedover i nettstedets hierarkiske struktur. Dette skjer ofte ved hjelp av (lenke-) valg i menyer/menylinjer. Det omfatter også hypertekst navigering på tvers via såkalte kontekstuelle hyperlenke-pekere i en tekst som bringer deg til en helt annen nettside, intern eller ekstern. I tillegg til hierarkisk navigering og navigering på tvers har vi spesialiserte navigasjonssystemer som inkluderer *nettstedskart* (sitemaps), *alfabetiske oversikter* og *veiledere* (guider). Hensikten med disse er, for *nettstedskart*, å få totaloversikt over hva som finnes på nettstedet, for *alfabetisk oversikt* å finne noe spesifikt, og for *veiledere* å lære noe.

Søkesystemer basert på ulike typer søkemotorer, eksempelvis: Fritekstsøkemotorer (søkemotorer), indeksbaserte veiledende søkemotorer (emne kataloger), kilde- eller nettsted-spesifikke søkemotorer. Ulike komponenter inngår i søkesystemet: Søkespråket, trefflister som igjen avhenger av søkesystemets rangeringsalgoritmer. Trefflister kan rangeres på ulike måter, avhengig av hva en mener er relevant, for eksempel (i) *hvor mange av termene som forekommer*, (ii) *termfrekvens*, (iii) *manuell indeksering*, (iv) *popularitet* osv. Trefflistene kan sorteres etter ulike kriterier, alfabetisk, kronologisk eller etter andre kriterier. Design av gode søkesystemer er vanskelig, og valgene (gode og dårlige) er mange. Søkesystemene må kontinuerlig vedlikeholdes og optimaliseres mot det en ønsker å oppnå.

7. Analyse av informasjonsarkitekturen til Arkivportalen.no

7.1. Informasjonsarkitektur: Om å tilrettelegge for å finne informasjon

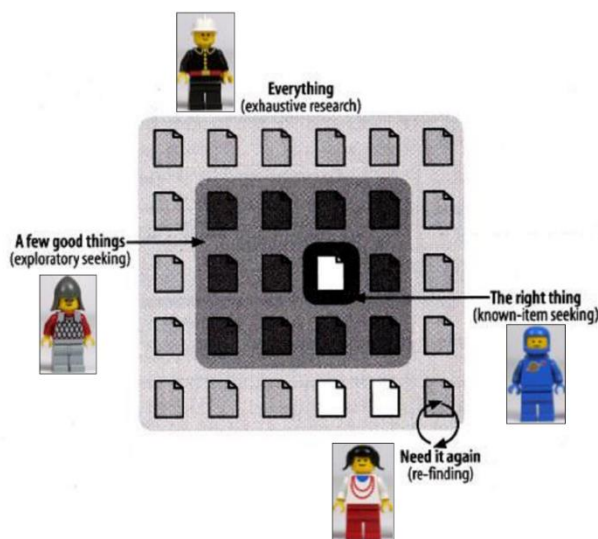
Det som kalles (web) *informasjonsarkitektur* handler i bunn og grunn om å tilrettelegge slik at informasjonen som nettstedet (informasjonssystemet) inneholder, best mulig kan utnyttes av systemets brukere.

Vår adferd når vi leter etter informasjon, er veldig forskjelligartet. Dette er illustrert i figuren nedenfor⁶. Fordi vår adferd er så forskjelligartet må ulike virkemidler tas i bruk av nettstedet (informasjonssystemet) for å muliggjøre god utnyttelse av informasjonen. Dette er hva informasjonsarkitektur handler om, virkemidler for å oppnå dette.

⁶ Hentet fra undervisningsmaterieell ved OsloMet, i kurset Informasjonsarkitektur.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 18 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/ gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Dersom vi ser på adferden til de som leter etter informasjon, så er den veldig forskjellig: Noen ønsker å lete bredt, de ønsker å oppdage noe de ikke visste eksisterte da de begynte å lete («everything/-exhaustive research»). Andre ønsker høy presisjon hva gjelder å finne de relativt få gode, eller beste og mest relevante svarene («a few good things/exploratory seeking»). Andre igjen vet nøyaktig hva de leter etter. Suksess i slike tilfeller er at man finner det man vet er der («the right thing/known item seeking»). I tillegg kommer behovet for å gjenfinne («need it again/re-finding»).

I dette kapitlet har vi analysert Arkivportalen med hensyn på dens informasjonsarkitektur. Dette er vår subjektive vurdering, og inneholder også våre meninger og tanker om dagens løsning og muligheter. Ikke desto mindre mener vi at dette er relevante betraktninger som bør vurderes og gjennomgås i det videre arbeidet.

Arkivportalen.no er ment å være en nasjonal søketjeneste på tvers av arkivinstitusjoners kataloger. Her skal man kunne finne informasjon om hvilke historiske arkiver og dokumenter som befinner seg i det mangfoldet av arkiver som finnes i Norge.

Vårt mål med analysen har derfor vært å undersøke om den forskjelligartede adferden beskrevet over, støttes av Arkivportalen.no.

Analyse av informasjonens organisering i Arkivportalen.no

I det følgende vil vi se på hvordan informasjonen er organisert i Arkivportalen.no. Det vil si:

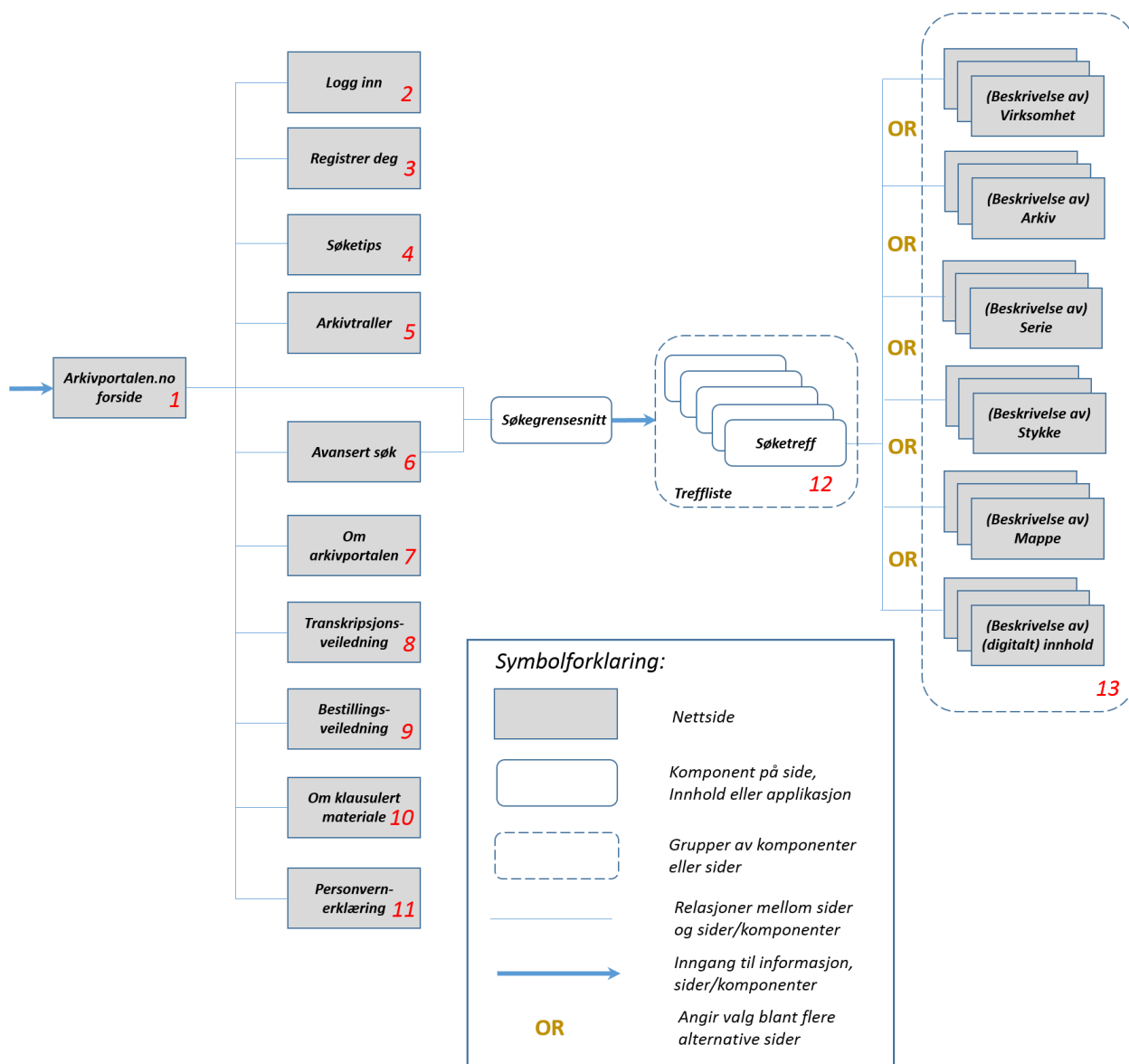
- Hvordan innhold kategoriseres/grupperes
- Ulike typer strukturer (taksonomier/hierarkier/hyperlenker/databaser)

For å få en oversikt over hvordan informasjonen i Arkivportalen.no er organisert, har vi kartlagt portalens struktur, og ut fra dette laget en såkalt blueprint, en figur-oversikt av innhold og struktur ved hjelp av bokser og linjer.

Navngivningen av sidene i figuren samsvarer (såpass) godt med overskrifter en finner på sidene i Arkivportalen.no at det ikke burde være noe problem å forstå figuren. Men navnet *treffliste*, som angir siden som viser hele resultatet av et søk, finnes ikke navngitt som *treffliste* i Arkivportalen og (*digitalt*) *innhold* er en samlebetegnelse for *dokument*, *foto*, *tegning*, *lyd*, *film*, og så videre. Skulle en ta med alle innholds-variantene i figuren ville den blitt stor og uoversiktlig. Derfor denne forenklingen.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 19 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Ordet **OR**, som betyr *eller*, brukes i figuren for å angi at komponenten *søketreff*, altså ett av de mange treff i *trefflisten* (delresultatet av søket), er relatert til en (og bare en) side med en beskrivelse av en *virksomhet* eller av et *arkiv* eller av en *serie* i et arkiv eller av et *stykke* eller av en *mappe* eller av en *innholdsvariant*.

Strukturen til Arkivportalen, som gjengitt i figuren, åpner for logiske grupperinger av informasjon som ikke finnes der i dag. Dersom en for eksempel oppretter en *hjelpeside*⁷, så vil denne i sin tur kunne inneholde *Transkripsjonsveiledning*, **8** i figuren, *Bestillingsveiledning*, **9**, og *Om klausulert materiale*, **10**. Likeledes kan *Logg inn*, **2**, *Registrer deg*, **3**, og *Personvernerklæring*, **11**, samles i en gruppe. Gruppering av

⁷ Det finnes en lenke kalt «Hjelp» på Arkivportalens hovedside, men denne peker ut av nettstedet og vil bli omtalt om litt.

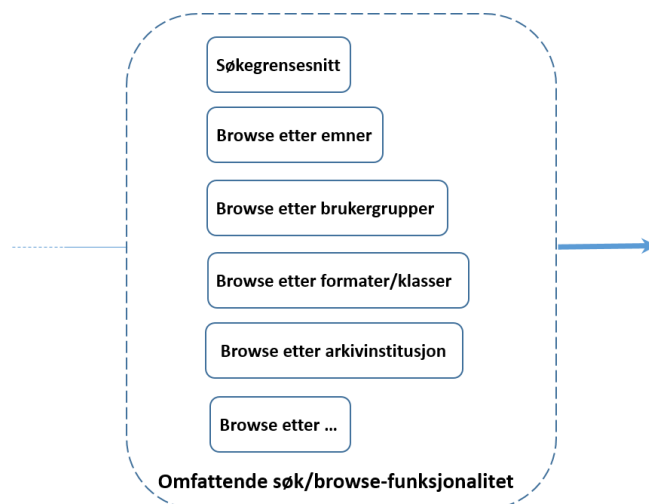

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 20 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

informasjon medfører at informasjon dyttes ned i nettstedets struktur og vil redusere antall lenker på nivået over.

De fleste som besøker Arkivportalen, kommer inn på toppnivå, hovedsiden/forsiden, merket **1** i figuren, ved å skrive *arkivportalen.no* i søkefeltet til nettleseren sin. Dette kalles en top-down (ovenfra og ned) inngang til materialet. Det finnes unntak. Eksempelvis har Folloarkivet og noen andre inngang til søkeresultatet, trefflisten, kun over de arkiv som Folloarkivet selv har publisert i Arkivportalen. Dette vil være en bottom-up (nedenfra og opp) inngang til materialet, og en kommer da inn på siden merket **12** i figuren, med Folloarkivet som et predefinert søkeord.

Arkivportalen har en database-struktur i bunnen, hvor informasjon om ulike typer arkivmateriale blir generert dynamisk under søk. Dette er merket **13** i figuren. Men det er et stort uutnyttet potensiale hva gjelder browse-bare hypertekst-strukturer (hierarkier/taksonomier, veiledere, oversikter) som kan hjelpe brukeren til å forstå og finne fram i denne enormt store informasjonskilden. Så istedenfor å bare ha en enkelt søkeinnang, med to varianter «Avansert søk» og enkel søkelinje, så bør en fremtidig versjon av Arkivportalen kunne ha ulike innganger til materialet basert på annen form for navigering enn bare søk:

Det er også viktig å forstå brukerens konseptuelle verden. Det er viktig å forstå hvem brukeren er, om det er mulig å identifisere ulike brukergrupper og brukergrupperes ulike søkeadferd/navigeringsadferd. Vellykkede informasjonssystemer (nettsteder) baserer seg på identifiserte brukerbehov og utvikler strukturelle overbygg som tilfredsstillende disse behovene. De bruker eksempelvis søkelogger og andre empiriske data for å identifisere hvordan informasjon bedre skal kunne kategoriseres og struktureres. Disse aktivitetene foregår kontinuerlig.

Funksjonaliteten i Arkivportalen kan gi inntrykk av at man i utviklingen av Arkivportalen kunne brukt mer tid på å analysere brukergrupper og deres adferd.

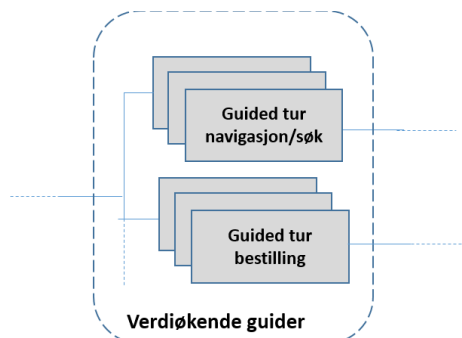
Innholdet virker kun å være tilrettelagt for de med dyp arkivkompetanse, og selv de har problemer med å finne informasjon de leter etter, jfr. samtalene vi har hatt (kap. 5.1). Likeledes viser bachelor-oppgaven fra Høgskolen i Oslo og Akershus (kap. 5.2) at det finnes spor av brukere med lav kompetanse hva gjelder arkivfaglige fagtermer, men med en nysgjerrighet på å finne informasjon i Arkivportalen.

Taksonomiene/hierarkiene som kan innføres, vil muliggjøre andre former for navigering i materialet ved at en kan navigere ved å browse gjennom flere nettside-nivåer før en gjør mer presise og vellykkede søk enn hva som er mulig i dag. Ved å innføre bedre hjelpesystemer kan man også oppnå at brukerne får en bedre forståelse av arkiv, innhold og struktur, og gjennom dette kunne få bedre utbytte av løsningen. De kan derfor være ulike former for oppgave-orienterte guider.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 21 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Slike typer guider fungerer best dersom brukeren kan manøvrere seg gjennom hypertekst-strukturer på egenhånd avhengig av brukskontekst:

Det å bygge strukturer, hierarkier/taksonomier, basert på ulike tematiske klassifikasjoner, vil lette informasjonssøk i Arkivportalen betraktelig. Her har arkivverdenen mye gratis allerede, gjennom arkivfaglig struktur og klassifikasjon, allerede brukt av arkivinstitusjonene til å kategorisere arkivmateriale sitt.

For å oppnå full uttelling av de strukturene som arkivverdenen allerede har i sin metodikk, er vi avhengig av at informasjonselementene – dvs. arkivene og tilhørende metadata er kvalitetssikrede og oppdaterte. I Arkivportalen kommer denne informasjonen fra Asta og overføres til Arkivportalen. Dessverre viser både samtalen og undersøkelsene vi gjennomførte at det her er store forbedringsområder. Dette krever selvsagt at informasjonsgrupperingene/vokabularene/kategoriene er standardisert på tvers av arkivinstitusjoner, og at data som sendes fra Asta til Arkivportalen, er kvalitetssikrede og oppdaterte. Både samtalen og undersøkelsene vi gjennomførte, viste at dette ikke er tilfelle.

Standardiserte beskrivelser av arkiv er viktig for god forståelse og gode løsninger. Vi mener at en viktig funksjon i Asta-applikasjonen er å sikre at arkivene og tilhørende metadata er kvalitetssikret og validert. Vi mener også at i den grad det er mulig vil det være ønskelig å bruke internasjonale standarder.

Det er viktig at ASTA-applikasjonen validerer dataene som sendes til Arkivportalen for å sjekke om de er i henhold til (internasjonale) standarder.

Analyse av navngivning av informasjonselementer i Arkivportalen.no

Navngivning (merking/labeling) er en annen viktig dimensjon når informasjonssystemer/nettsteder skal utformes. Det dreier seg om:

- Hvordan informasjonen presenteres
- Terminologi

I det følgende vil vi analysere Arkivportalen fra dette perspektivet, og vi starter med å se på Arkivportalens forside/hovedside.

Hvis vi ser nærmere på innholdsdelen av forsiden, ikke på menyer og det som er omsluttende, så var innholdet på forsiden som følger den 25.03 2018. Dens utforming hadde da ikke endret seg siden høsten 2017:

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 22 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Nye filer i arkivportalen:

[flere treff...](#)

Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000165

Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000170 Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000171

Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000159 Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000173

Mest populære søkeord:

folketelling tokevann drangedal lærdal
utenriksdepartementet militære ruller kirkebøker
pleiebarn akershus festning oslo
skifteprotokoll gabriel scott fredriksten oed kommune
skole skule skole kongelig resolusjon regjeringen
lillesand fogderegnskap trådløse telegraf tjøme
fiskermanntall. fiskermanntall for 19
ski lillesand kgf res 21. mai 1971 kongsberg sølvverk
risør

Statistikk i portalen:

Depotinstusjoner: 79
Arkiv: 55 457
Serier: 316 966
Stykker: 2 842 889
Mapper/dokumenter etc: 3 793 881
Digitaliserte dokumenter: 34 470
Bestillinger gjennom portalen: 14 126

Størstedelen av innholdet på Arkivportalens hovedside er fylt opp med navn uten mening, slik som merkelappen (labelen) «Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000165». Det faktum at det i dette tilfellet er assosiert med en grafisk merkelapp, selve bildet (thumbnailen) teksten refererer til, gjør at vi skjønner at dette er et bilde fra gamle dager. Men hvilket meningsinnhold formidles? Hvorfor er denne informasjonen viktig på Arkivportalens hovedside? Viktig for hvem? Dersom informasjonen er så viktig at den behøver å stå på hovedsiden, så bør i det minste meningsinnholdet, semantikken, i bilde-thumbnailen formidles. I stedet for å skrive «Thumbnail av no-NHM_arkiv00000000165», så bør informasjonsbærende tekst formidles!

Ellers er innholdsdelen på Arkivportalens hovedside delt i to underliggende felt, også vist i figuren over. Det venstre feltet inneholder populære søkeord, med andre ord visualisert statistikk over hva brukere har søkt på. En del nettsteder/informasjonsystemer finner det interessant å illustrere slik som Arkivportalen også gjør. Så dette er å betrakte som standard presentasjonsform.

I feltet nede til høyre finner en også statistikk, som angir kvantitativt det Arkivportalen rommer: 79 «Depotinstusjoner», 55 457 «Arkiv», 316 966 «Serier», 2 842 889 «Stykker», 3 793 881 «Mapper/dokumenter etc.», 34 470 «Digitaliserte dokumenter», 14 126 «Bestillinger gjennom portalen». Som en generell kommentar kan en si at dette er *stammespråk*, et fagspråk kun rettet mot en arkivkyndig målgruppe. Disse navnene har dessuten ulik font-størrelse, hvor «Arkiv», har aller minst font-størrelse. Denne variable font-størrelsen kan virke forvirrende for brukere. Dette fordi vi har en tendens til å koble størrelse til viktighet. Det er også vanskelig å se noen direkte nytteverdi for brukerne som ønsker å finne informasjon.

Dersom vi ser på menyene (grupperte navigeringselementer) øverst på Arkivportalens hovedside, så finnes det en oppe til venstre og en oppe til høyre. Den til høyre har en standard navngivning som «Registrer deg», «Logg inn» og «Hjelp», men i tillegg finnes et mindre åpenbart navn som et menyvalg. Navnet «Min tralle er tom» er også et arkivfaglig stammespråk. Begrepet «Min bestilling» ville kunne nå langt flere brukergrupper. Menyene øverst til venstre som er å betrakte som en (minimal) hovedmeny, inneholder tre valg: «Forsiden», «Arkivtraller» og «Om arkivportalen». På nytt burde «Arkivtraller» erstattes med «Bestilling» for å unngå å forvirre ikke-arkivkyndige brukere.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 23 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Vi vil ikke her gå ned og gi en detaljert analyse av alle underliggende sider. Men det er noen tydelige språklige trekk å legge merke til. (i) Det ene er at det også her er det arkiv-interne stammespråket, fagspråket, som benyttes. (ii) Det andre er at hengelås-symbolet gir helt gale assosiasjoner når søkeresultater vises. Dersom et arkiv med tusenvis av dokumenter skulle inneholde ett eneste klausulert dokument, vil hele arkivet få en hengelås på seg. (iii) Det tredje er at det ofte fokuseres på kvantitative parametere: Hvor mye av hver ting finnes. (iv) Når en kommer ned på katalog-beskrivelsene som dukker opp som resultat av søk, så er disse preget av stor variasjon. Samme type ting uttrykkes på forskjellig måte. Dette må tilskrives mangel på standardisering.

Analyse av navigeringsmuligheter i Arkivportalen.no

Et informasjonssystems navigeringsfunksjonalitet (navigeringssystemer) dreier seg om støtte til å:

- Lete (browse) etter ønsket innhold/informasjon
- Holde oversikt over hvor en befinner seg

Vi skiller mellom hierarkisk navigering fra et toppnivå/hovedside, og navigering på tvers via (kontekstuelle) lenke-pekere i informasjoninnholdet.

Arkivportalen benytter seg overhodet ikke av hypertekst-lenker i informasjoninnholdet, men benytter seg av to såkalte globale menyer for å understøtte (hierarkisk) navigering. Globale menyer er menyer som er tilgjengelige fra enhver av Arkivportalens nettsider, både hovedside og alle underliggende nettsider.

Hovedmenyen befinner seg oppe til venstre under Arkivportalens logo, mens en annen meny befinner seg oppe til høyre. Hovedmenyen inneholder tre menyvalg: «Forsiden», «Arkivtraller» og «Om arkivportalen». Den andre til høyre menyen inneholder fire menyvalg: «Min tralle er tom», «Registrer deg», «Logg inn» og «Hjelp».

Menyvalget «Hjelp» er en ekstern lenke til Stiftelsen Astas hjemmeside, noe som sannsynligvis ikke er det en bruker av Arkivportalen ønsker seg når han eller hun trykker på «Hjelp». Det burde være en egen hjelpeside, som i sin tur kunne ha inneholdt en lenke til Stiftelsen Asta, i tillegg til annen hjelpeinformasjon. Nederst på alle av Arkivportalens sider finner vi følgende samling med lenker, hvorav flere kunne vært samlet på en hjelpeside framfor deres litt bortkomne plassering slik det er i dag:

[Transkripsjonsveiledning](#)

[Bestillingsveiledning](#)

[Om klausulert materiale](#)

[Personvernerklæring](#)

[API for Arkivportalen](#)

[Endringslogg, Arkivportalen](#)

Kontakt oss: epost@arkivportalen.no

Menyvalget «Registrer deg» kunne plasseres på nivået under «Logg inn» dersom det i en fremtidig versjon av Arkivportalen blir plassmangel med hensyn til hva som skal få plass i globale menyer.

Likeledes kan «Min tralle er tom» (eller full) og «Arkivtraller» i hovedmenyen slås sammen til et menyvalg da de peker på nøyaktig samme nettside.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 24 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

De to siste menyvalgene i hovedmenyen er «Forsiden», en lenke tilbake til Arkivportalens hovedside, og menyvalget «Om arkivportalen». Dersom en velger menyvalget «Om arkivportalen», så kommer en til en side som er delt vertikalt i to deler.

Venstre del av nettsiden med tittelen «Om arkivportalen» inneholder først minimal informasjon om Arkivportalen, to avsnitt, fire linjer. Under denne informasjonen er det listet opp kontaktinformasjon til de 79 depotinstitusjonene som er tilknyttet Arkivportalen, inkludert logo (thumbnail) og eksterne lenker.

Om Arkivportalen

Informasjon om Arkivportalen:

Arkivportalen.no er en nasjonal søketjeneste på tvers av arkivinstitusjoners kataloger. Her vil du kunne finne informasjon om hvilke historiske arkiver og dokumenter som befinner seg i det mangfoldet av arkiver som finnes i Norge.

Løsningen ble etablert i 2010 og antallet kataloger fra de ulike institusjoner er ikke komplett. Hvis du ikke finner det du leter etter, ta kontakt med den enkelte depotinstitusjon.

Tilleggsinformasjon om depotinstitusjoner:

Velg...

For å finne ut hvilke tjenester din depotinstitusjon kan tilby, velg fra nedtrekkslisten og trykk på "hent informasjon"

Depotinstitusjoner:

Akershusmuseum
Postadresse: Postboks 168
Poststed: 2011 Strømmen
Telefon: +47 47 47 19 80
Nettside: <http://www.akersmus.no/>
Epost: post@akersmus.no
[Mer informasjon](#)

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek
Postadresse: Youngsgt 11
Poststed: 0181 OSLO
Telefon: 23061758
Nettside: <http://www.arbark.no/>
Epost: post@arbark.no
[Mer informasjon](#)

Aust-Agder museum og arkiv, avd. KUBEN
Postadresse: Parkveien 16

Arbeiderbevegelsens arkiv i Hedmark
Postadresse: Pb. 4460,
Bedriftsenteret
Poststed: 2326 Hamar
Telefon: 91832714
Epost: vibbraa@online.no
[Mer informasjon](#)

Arkiv i Nordland
Postadresse: pb 1490
Poststed: 8049 BODØ
Telefon: 99409500
Epost: arkiv.i.nordland@nfk.no
[Mer informasjon](#)

Bergen byarkiv
Postadresse: Postboks 7700
Poststed: 5020 BERGEN

Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark
Postadresse: Pb 2830
Poststed: 3702 SKIEN
Telefon: 97180033
Nettside: <http://nia.museum.no/aat>
Epost: post@a-arkiv.no
[Mer informasjon](#)

Asta 5 kurs
Postadresse: Postboks 4013 Ullevål Stadion
Poststed: 0806 Oslo
Telefon: 22022600
Epost: brukerstotteasta5@stiftelsenasta.no
[Mer informasjon](#)

Drammen byarkiv
Postadresse: Gamle Kirkeplass 7
Poststed: 3008 DRAMMEN

Høyre del av siden har tittelen «Tilleggsinformasjon om depotinstitusjoner:». Her kan brukeren velge blant de ulike depotinstitusjonene i en rullgardin-meny. Når valget er gjort, kommer kontaktinformasjonen til valgt depotinstitusjon til syne. Dette er den samme informasjonen som er listet opp i venstre del for alle tilknyttede institusjoner. I tillegg oppgis tilgjengelige tjenester for den gitte arkivinstitusjon (depotinstitusjon), eksempelvis (produksjon av) «Digitalkopi», «Papirkopi», «Utlån lesesal», samt om bestillinger til en gitt depotinstitusjon kan gjennomføres via Arkivportalen eller ikke. Bestilling via Arkivportalen virker for øvrig lite brukt av andre enn Arkivverket. Alt dette er viktig bestillingsinformasjon som burde presenteres under en annen overskrift enn «Tilleggsinformasjon om depotinstitusjoner:», plassert på en dedikert bestillingsside.

Arkivportalen mangler spesialiserte navigasjonssystemer som inkluderer nettstedskart (sitemap), alfabetiske, geografiske, kronologiske eller andre oversikter, samt eksempelvis (interaktive) søkeveiledere og bestillingsveiledere. Her ligger det et stort uutnyttet potensiale: For eksempel kunne en dedikert side inneholde en alfabetisk oversikt med lenke (logo/navn) til alle tilknyttede arkivinstitusjoner. Ved å trykke på logo/navn til en av arkivinstitusjonene burde bruker kunne få startet søk med en avgrensning til denne institusjonen.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 25 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

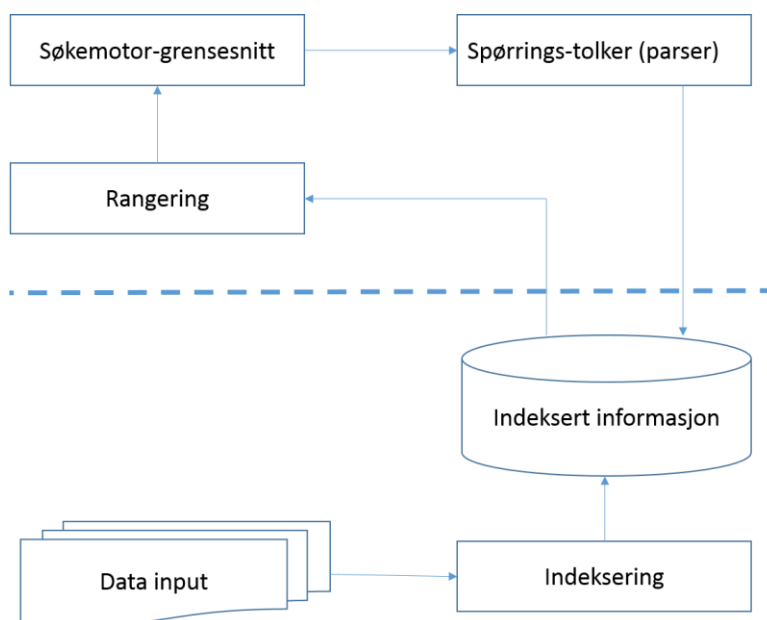
En kombinasjon av gode hypertekst-baserte navigasjonsgrensesnitt (for browsing) og gode søkefiltre ville kunne øke brukervennligheten betraktelig. Slik det er i dag, så er det kun en hovedside med svært få meny- og lenkevalg, som ender i noen ytterst få sider som til sammen ikke gir tilstrekkelig informasjon til å skape den gode brukeropplevelsen og de presise søkene etter arkivmateriale.

Analyse av søkemuligheter i Arkivportalen.no

Arkivportalen er basert på en database inneholdende informasjon eksportert fra Asta-programvaren, og med et søkesystem på toppen. Et søkesystem dreier seg om:

- Fritekst-søk direkte mot (indeksert) innhold

Søkesystemer består av ulike komponenter: Søkemotor-grensesnitt, søkespråk, søkefiltre, datainnsamler (crawler), indeksering av innhold, database med indeksert innhold, rangering og presentasjon av søketreff. Disse komponentene hører sammen som følger:

Søkefeltet, søkemotor-grensesnittet i Arkivportalen, er plassert øverst til venstre på hovedsiden, under hovedmenyen. Til venstre står en avhukingsboks med følgeteksten «Søk kun på nivå «Arkiv»». Det er ingen hjelp assosiert med denne tekst-strengen, så brukeren må på forhånd vite hva dette betyr. *Det som verre er, er at denne funksjonaliteten ikke fungerer!* Dette er omtalt i samtalen med medarbeider hos Arbark (kap. 5.1).

Under søkefeltet finner en tre lenker, som heter «Avansert søk», «Resultat» og «Søketips». Lenken «Resultat» dukker opp straks et første søk er gjennomført, og virker helt overflødig da resultatsiden kommer automatisk opp ved gjennomføring av søket.

Siden en kommer til ved å trykke på «Søketips», beskriver søkesyntaks som man kan bruke i hovedsiden søkefelt, inklusive bruk av boolske operatører som AND, OR, NOT:

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 26 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Søketips

Her finner du enkle tips som kan hjelpe deg med å effektivisere dine søk etter arkivmateriale.

Noen enkle søketips:

Søk på *Stat** gir treff på Statsminister, Statskalender, statlig osv.

Søk på *'Statsministerens kontor'* gir bare treff der alle ordene står i den rekkefølgen angitt innenfor anførselstegnene.

Søk på *Statsministerens kontor* gir treff på de poster som inneholder begge ordene (AND-søk)

Søk på *Statsministerens +kontor* gir treff hvis begge ordene finnes i samme tekstfelt, selv om de ikke står etter hverandre.

Søk på *Statsministerens -kontor* gir treff som inneholder 'Statsministerens', men ikke 'kontor'.

Joker og trunkeingstegn

Tegnet '?' brukes til å erstatte én enkelt bokstav, enten i et ord eller til høyre for et ord.

'?' kan ikke brukes i begynnelsen av et ord.

Hvis du for eksempel søker etter *a?k*, finner du "ark" og "ask." Hvis du søker etter *t?ne*, finner du "tine", "tyne", "tone", osv.

Tegnet * brukes kun som høyrestilt trunkeingstegn. Det finner alle former av et ord. Hvis du for eksempel søker etter *øko**, finner du "økonomi", "økologi", "økonomisk", osv.

Boolske søk

AND = Finner alle ordene. Når du søker etter nøkkelordene i "Referanse og dokumenttekst," finner AND dokumenter der ordene opptrer i samme avsnitt eller ordene finnes i samme post. Eksempel: *Statsminister AND kontor*

AND NOT = Finn artikler som inneholder det første ord, men ikke det andre ordet. Eksempel: *Statsminister AND NOT kontor*

OR = Finn hvilke som helst av ordene. Eksempel: *Statsminister OR kontor*

Denne siden virker å gi en grei innføring i hvordan søk kan formuleres. *Imidlertid er feil type anførselstegn oppgitt i søkehjelpen, nemlig ' og '.* Dette medfører at en ikke oppnår det som beskrives. Den korrekte typen anførselstegn er " og ", men disse står ikke beskrevet.

Siden en kommer til ved å trykke på «Avansert søk», er et brukergrensesnitt som er lagt oppå søkemotoren. Det ser ut som følger:

Avansert søk

Utfør et avansert søk på Arkivportalen. Her kan du også lage rapporter for arkiver med kategorier på Arkivportalen.

Jeg ønsker å søke innen objekter som...

...inneholder alle ordene:

Avgrenset søk

full st:

Jeg er interessert i materiale oppbevart hos

Oppbevaringssted:

Jeg er interessert i perioden

Fra-år: Til-år:

Jeg er interessert i disse arkivnivåene

Arkiv Serie Stykke Mappe/dokument

Jeg er interessert i arkivmateriale på følgende medium

Kartserie/kart Tegning Fotoserie/foto Lyd Film Papir

Jeg ønsker å søke kun på digitalisert materiale

Digitalisert

Jeg er interessert i materiale fra

Land: Kommune:

Fylke:

Jeg er interessert i å søke innen samfunnskategori

Samfunnssektor:

Næringskategori:

Forvaltningsområde:

Organisasjonskategori:

Forvaltningsnivå:

Aktørtype:

Språk på materiale

Søk

Jeg ønsker at sidene skal vise: treff

Analyse

Analysemodulen bedrer søkemulighetene for institusjoner, brukere og interesserte og gir mulighet for analyse av arkivbestand. Den letter også institusjonenes arbeid med å bedre kvaliteten på sine metadata for arkiver, arkivskapere og aktører.

[Analysemodulen](#)

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 27 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Et såkalt avansert søk bør, som et minimum, tilby et grafisk brukergrensesnitt som gjør at den ikke-kyndige kan uttrykke det som en mer avansert bruker kan uttrykke på en søkelinje med boolske operatører og (for den ikke-kyndige) kryptisk syntaks. Med andre ord, den syntaksen som i Arkivportalen står beskrevet under søketips.

Dette er ikke tilfelle i Arkivportalen; det som tilbys under Arkivportalens «Avansert søk» er:

Avansert søk

Utfør et avansert søk på Arkivportalen. Her kan du også lage rapporter for arkiver med kategorier på Arkivportalen.

Jeg ønsker å søke innen objekter som...

...inneholder alle ordene:

Avgrenset søk

full sti:

Hva «Avgrenset søk» og «full sti» betyr, står heller ikke forklart noe sted. Dersom vi ser på hva Google sitt avanserte søk tilbyr, så er det:

Avansert søk

Finn sider ...

Gjør dette direkte i søkefeltet:

med alle disse ordene: Skriv inn de viktige ordene: golden retriever valp

med nøyaktig dette ordet eller uttrykket: Sett eksakte ord i anførselstegn: "rat terrier"

med noen av disse ordene: Skriv inn **ELLER** mellom alle ordene du vil bruke: miniatyr OR standard

uten noen av disse ordene: Sett inn et minustegn rett før ord du ikke vil bruke: -gnager, - "Jack Russell"

med tall fra: til Sett to punkter mellom tallene, og legg til en måleenhet: 10..35 lb, #300..#500, 2010..2011

Dette bør Arkivportalen også ha under sitt «Avansert søk».

Dersom vi ser videre på Arkivportalens «Avansert søk», fra og med «Jeg er interessert i materiale oppbevart hos», så er det filtrering basert på metadata, kategorisering av innhold.

Selve feltet «Jeg er interessert i materiale oppbevart hos» bør, slik vi ser det, flyttes opp ovenfor søkeflaten slik beskrevet under avsnittet «Analyse av navigeringsmuligheter i Arkivportalen.no».

Når det gjelder de andre filtrene, så er det mye å gå på, både når det gjelder *kvalitetssikring av de data som slipper inn i Arkivportalen*, og *større tilfang av kategorier å filtrere på*. Ett nettsted som har lyktes med dette, er Finn.no.

Innenfor arkivfaget vil det også være spesielle behov for å harmonisere vokabular. Begreper som blir brukt i en tidsepoke erstattes kanskje av noe annet i en annen, enten helt eller delvis. Begreper som blir benyttet hos en Arkivinstitusjon avviker kanskje fra begreper benyttet hos en annen. Dette siste vil i framtiden kunne håndteres med kombinasjon av økt standardisering og forbedret kvalitetssikring av data,

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 28 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

dersom alle går inn for det. For å harmonisere vokabular finnes det etterhvert flere muligheter på markedet som bør vurderes. Ett eksempel på dette kan være semantisk teknologi.

To svært viktige komponenter i søkemotor-teknologien er:

- Indekserings-algoritmer
- Rangerings-algoritmer

Hva slags indekserings- og rangerings-algoritmer Arkivportalen benytter, vites ikke, men informasjonssøkeadferd er veldig forskjelligartet, som tidligere omtalt. Derfor er det viktig å samle inn data om søk kontinuerlig for å vite mer om brukernes søkeadferd. Dette bør igjen brukes til å optimalisere, så vel indeksering som rangering.

Dette tror vi ikke er bra nok fulgt opp for Arkivportalen sin del. Senhøstes 2017 testet vi søkefrasen *Mot Dag* uten å finne det mest relevante øverst i søketreff-listen (kap. 5.1). Dette har våren 2018 endret seg til det bedre, men forbedringspotensialet er mye større.

8. Arkivportalen og Asta – funn og konklusjon

8.1. Identifiserte svakheter ved Arkivportalen

Vi mener at vår analyse har identifisert et sett med svakheter ved Arkivportalen.no. Disse oppsummeres i det følgende.

Mangelfull identifisering av brukergrupper og deres behov

Arkivportalen.no er en nasjonal søketjeneste på tvers av arkivinstitusjoners kataloger, *men den fungerer ikke slik den burde*. Vi mener at våre brukersamtaler, bruksscenarioer, analyse av informasjonsarkitektur, samt andres analyse av menneske-/maskin-aspekter har vist dette.

Hensikten med Arkivportalen er at man skal kunne finne informasjon om hvilke historiske arkiver og dokumenter som befinner seg i det mangfoldet av arkiver som finnes i Norge.

- Men hvem er brukeren?
- Hva søker brukeren etter og i hvilke brukskontekster?
- Hvilke forkunnskaper har brukeren om arkiv?
- Finner brukeren det han eller hun leter etter?
- Er det en fornøyd bruker som forlater Arkivportalen?

Dette er spørsmål vi stiller oss etter denne analysen, og som vi mener er relevante spørsmål å følge opp i videre analyser.

Arkivportalens første svakhet synes å være at den ikke har blitt designet for å dekke ulike brukergruppers behov. Brukergruppene og deres behov ser ikke ut til å være identifisert eller kommunisert i portalen.

I dag virker Arkivportalen i praksis mest som et oppslagsverk for arkivansatte som søker kataloginformasjon, innenfor en arkivinstitusjon og på tvers av arkivinstitusjoner. Dersom dette er hele hensikten så bør det kommuniseres i portalen.

Det er et skille mellom en arkivkatalog og det å se et arkivobjekt. Likeledes er det et skille mellom beskrivelser rettet mot arkivfaglig kompetente personer og beskrivelser rettet mot den uskolerte bruker. Dersom en ønsker brukergrupper utover arkiv-profesjonelle, bør en tilpasse beskrivelsene til disse brukergruppene, og tilrettelegge for visning av digitale objekter i størst mulig grad.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 29 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Kvaliteten på publisert kataloginformasjon fra Asta er for dårlig

Asta er kilden til all informasjon publisert i Arkivportalen. Vår studie viser at informasjonen/dataene som overføres fra Asta til Arkivportalen, har for dårlig kvalitet:

- Dersom dataene som eksporteres fra Asta til Arkivportalen hadde vært bedre kvalitetssikret og validert i henhold til (internasjonale) standarder, ville datakvaliteten i Arkivportalen blitt tilsvarende forbedret
- Bedret datakvalitet vil muliggjøre forbedret informasjonsarkitektur i Arkivportalen.
- Forbedret informasjonsarkitektur muliggjør i sin tur enklere tilgang på informasjonen, ved at søk og navigering (via hyperlenker/browsing) kan forbedres.

Det er flere bakenforliggende årsaker til at kvaliteten på informasjonen som produseres i Asta og eksporteres til Arkivportalen er for dårlig:

- Kunnskapsnivå og behovsforståelse hos de som lager arkivbeskrivelser i Asta, er i mange tilfeller for lavt.
- Verktøyet for å lage arkivbeskrivelser, Asta, sammenfaller ikke godt nok med (internasjonale) standarder for arkivbeskrivelse og validerer følgelig ikke mot disse.
- Verktøyet legger heller ikke opp til at det skal lages tilfredsstillende kontekstbeskrivelser som kan fremvises i «menneskespråk».

Informasjonsarkitekturen er mangelfull

Som en konsekvens av for dårlig datakvalitet, samt at brukerbehov og søkeadferd ikke har blitt bra nok identifisert, ender en opp med en lite hensiktsmessig informasjonsarkitektur:

- mangelfulle informasjonsstrukturer,
- ekskluderende vokabular/navngivning (arkivfaglig stammespråk),
- ikke-eksisterende/mangelfulle hjelpe- og navigeringsfunksjoner

En av de viktigste innsigelsene vi har mot Arkivportalen.no, er at (fritekst-) søk er omtrent det eneste virkemidlet portalen benytter for å fremskaffe kataloginformasjon. Her savner vi først og fremst navigeringsstrukturer basert på hypertekst/lenker (browsing).

Når vi sammenligner browsing av innholdet i ArchivesCanada og Arkivportalen opplever vi at førstnevnte er betydelig bedre egnet. Browsing i Arkivportalen er nærmest ikke-eksisterende. Det er tvilsomt om man kan få til denne typen navigasjon i dagens Arkivportalen uten mye arbeid på både teknisk utvikling og omfattende omstrukturering av informasjon.

8.2. utfordringer fremkommet i samtaler med erfarne arkivarer

Samtalene med erfarne brukere (kap. 5.1) ga oss verdifull informasjon hva gjelder Arkivportalen og Asta. Samtidig ga det oss nyttige innspill på ønsker og behov om å se Digitalarkivet i samspill med disse løsningene. I det følgende oppsummeres utfordringer vi har observert ved dagens løsninger, som vi ser behov for å gjøre noe med i nær fremtid.

Arkivportalen er ikke godt egnet for framvisning av digitale objekter, slik det legges opp til på portalens forside. Mange institusjoner, særlig museer og bibliotek, publiserer ikke informasjon om sine arkiver på Arkivportalen ettersom digitalt skapte tekstdokumenter, lyd og video, eller foto ikke kan vises fram på en god måte. For eksempel har Arkivverket valgt å publisere sine foto på *FotoWeb*, mens Oslo byarkiv publiserer sine på *oslobilder.no* som er del av *Digitalt museum*. Begge løsninger inneholder for øvrig samme arkiv-id som i Asta.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 30 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

Arkivportalen er også vanskelig å bruke for vanlige folk uten arkivfaglig innsikt.

Arkivportalen er heller ikke oppdatert til gjeldende organisasjonskategorier i Astas programvare. En enkeltinstitusjons særegne utvidelse av enkelte kategorier er inne som om de var standard kategorier - i stedet for at gjeldende kategorisering i Asta også er den som er søkbar på Arkivportalen.⁸

Arkivportalen/Asta og Digitalarkivet er ikke koplet sammen. Det er derfor ingen tilgang på katalogopplysninger og kontekstinformasjon for digitaliserte objekter som vises fram i Digitalarkivet. Digitalarkivet inneholder i hovedsak avskrifter av kilder (tastet inn i databaser) og digitaliserte objekter (i hovedsak skannede protokollsider).

Avskrifter/databaser og objekter har ikke alle metadata knyttet til seg, og sammenhengen objektene inngår i, er heller ikke tilgjengelig.

9. utfordringer i årene foran oss

I *Riksarkivarens strategi for privatarkivfeltet i Norge 2015-2020* er ett av tiltakene (pkt. 8) å få en felles nasjonal publisering om og av arkivmateriale. Dette er også viktig for å få utarbeidet og vedlikeholdt fylkesvise bevaringsplaner for privatarkiv. Arkivsektoren har derfor noen utfordringer, ikke minst på privatarkivfeltet.

Skal en kunne lykkes med dette, må kvaliteten på så vel Asta som Arkivportalen, kraftig forbedres. Vi ser det også som hensiktsmessig om Arkivportalen og Digitalarkivet kunne vært tettere knyttet sammen. En mulighet er at dette, i en fremtidig situasjon, konvergerer til en løsning som dekker visning av både kataloginformasjon og metadata, samt selve visningen av arkivmaterialet.

9.1. Behov for en ny fellesportal for publisering av samfunnets arkiver

Norge ligger langt framme i internasjonal sammenheng når det gjelder å gi samlet informasjon om arkiv på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Den nasjonale felleskatalogen med informasjon om bevarte og tilgjengelige arkiv omfatter alle forvaltningsnivåer, i tillegg til privat sektor, og gir informasjon på katalognivå; altså metadata om arkiv, både analoge og digitale. I dag ligger denne felleskatalogen på Arkivportalen. Dessverre er vår opplevelse at Arkivportalen ikke holder mål, noe vi mener å dokumentere i denne rapporten.

I dag tilgjengeliggjøres arkiv på ulike plattformer og portaler som driftes av både offentlige og private bevarings- og formidlingsinstitusjoner. En landsdekkende ny felles portal for publisering av samfunnets arkiver vil kunne imøtekomme behovet for å kunne sammenstille og bruke arkiver som utfyller og belyser hverandre. Dette setter krav til helhetstenkning og til datakvalitet, samt egnet plattform og arkitektur. For å oppnå økt datakvalitet i en framtidig felles portal for publisering av samfunnets arkiver, må datakvaliteten i Asta forbedres.

Arkivverket har i sin budsjettøknad for 2018 gitt klart uttrykk for at man vil videreutvikle Digitalarkivet til å bli en nasjonal, felles portal for publisering av arkivmateriale for statlige, kommunale og private arkiv, motivert ut fra at Digitalarkivet er en veletablert og svært godt besøkt tjeneste. Dette er Arkivverkets største suksesshistorie med 1,5 millioner besøkende årlig (ref søknaden).

⁸ Arkivverket fikk utviklet en *Analysemodul* til bruk i analysearbeid av arkivbestand som er en bestanddel i bevaringsplanarbeid og et anskueliggjøringsverktøy. Denne modulen er løsrevet fra Arkivportalen, men avhengig av at Arkivportalen viderefører sitt API slik at bestandsanalysearbeid fortsatt kan utføres.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 31 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

«Målet med prosjektet [å videreutvikle Digitalarkivet til å bli en nasjonal, felles portal] er at brukerne skal kunne søke og hente fram digitalt innhold i arkiv, med vesentlig verdi som samfunnsdokumentasjon, både fra statlig, kommunal og privat samfunnssektor.»⁹

I arbeidet med å videreutvikle Digitalarkivet til en løsning for publisering av arkiv for hele sektoren, anbefales det at man ser helhetlig på løsning, teknologi og forvaltning for å sikre en mest mulig helhetlig og hensiktsmessig løsning for fremtiden. Dette inkluderer å vurdere bruk av standardløsninger.

Kostnaden ved å bygge en fellesportal for publisering av samfunnets arkiver fra grunnen av (en særnorsk portal) vil være mye større enn å satse på en løsning/teknologi som et hundretalls arkivinstitusjoner på verdensbasis bruker og videreutvikler i fellesskap.

Krav til svært høy digital arkivkompetanse blant programvare-utviklerne vil være større dersom vi utvikler en slik portal framfor i samarbeid med andre. Dessuten vil sårbarheten være stor. Hva skjer med kompetansen om portalen dersom et par nøkkelpersoner forsvinner?

9.2. Veivalg for fremtiden

Vår anbefaling er å gjøre drastiske tiltak for å forbedre den nasjonale løsningen som i dag dekkes av Arkivportalen. Etter forfatterens mening bør en modernisering av den tekniske plattformen gjennomføres. Her kan man tenke seg flere alternative veier for videre utvikling.

I det følgende vil vi belyse ulike perspektiver knyttet til teknologivalg.

Beholde og fikse på dagens Arkivportalen.no

Slik vi ser det er det såpass fundamentale mangler ved Arkivportalen.no sin funksjonalitet og informasjonsarkitektur at en videreutvikling av eksisterende løsning ikke er å anbefale.

Teknologisk sett er det også tid for utskiftning. Det er 8 år siden portalen ble introdusert, og så vidt vi har kunnet bringe på det rene, er den underliggende teknologien ikke blitt vesentlig vedlikeholdt og forbedret underveis.

Skulle en allikevel velge dette alternativet bør en, etter vår mening, begynne forbedringsarbeidet med det følgende: Først og fremst må en lage veiledere/guider som beskriver søkeprosessen og bestillingsprosessen. Dette krever igjen en kontinuerlig oppfølging og karlegging av brukeradferd.

Man kunne kanskje også vurdert å ta noen enkle, midlertidige grep. En del ting kan forbedres uten en for stor innsats: Terminologi (f.eks. "tralle"), feil eller manglende hjelpetekster, feil lenking ut, bedre søkegrensesnitt, bestillingsalternativer, nettstedskart etc.

De mer strukturelle ting (horisontal vs. vertikal navigasjon, drill-down, lenking, etc.) krever nok større innsats, og må i så fall vurderes nøye opp mot alternativene.

Egenutvikle programvare fra bunnen av

Vi vil ikke anbefale å utvikle, verken Arkivportalen eller annen arkivprogramvare, helt fra grunnen av. Med det mener vi at det i dag finnes godt forvaltet programvare rettet mot digital langtidsbevaring, gjenfinning og tilgjengeliggjøring, i form av fri programvare/åpen kildekode. Dette er programvare som har vært i produksjon i mange år, som har mange arkivinstitusjoner som brukere, mange enkeltpersoner (arkivarer o.l.) med kompetanse på bruk, og hvor mange IT-profesjonelle har kompetanse på løsningen.

⁹ Riksarkivarens strategi for privatarkivfeltet i Norge 2015-2020 inneholder et punkt om og knytte Digitalarkivet til Arkivportalen.no og å gå i dialog med Asta-stiftelsen og samarbeidspartner LLP (nå: Arkivforbundet) om dette.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 32 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

På generelt grunnlag kan man si at å utvikle en skreddersydd løsning er kostbart. Spesielt vil årlige videreutviklings- og vedlikeholdskostnader i løpet av programvarens levetid være mer kostbart enn om man benytter programvare som andre benytter – vel å merke dersom denne standard programvare dekker behovene og kravene til løsning. Dersom man ikke investerer i videreutvikling og vedlikehold, kan konsekvensen bli at kvaliteten forringes.

Vi mener at det i dag finnes programvare som dekker hovedkravene til Arkivportalen, og vil trekke fram AtOM som et eksempel på dette. Derfor vil vi anbefale å vurdere en standardløsning av denne typen etter at krav og behov er kartlagt mer i detalj. Dette vil også gi mulighet til å tilpasse og utforme informasjonsarkitekturen, navigering, interaksjonsdesign, samt å tilpasse brukerbehov fra starten, i stedet for å "flikke" på en eksisterende løsning.

Forvaltningsansvaret for egenutviklet arkiv-programvare vil dessuten kreve mye mer ressurser enn om andre har dette ansvaret. Dette går langt utover utviklingskostnadene. Her må det satses betydelige beløp, langt inn i framtiden, på brukerkontakt/support, endringshåndtering, periodiske oppdateringer av programvare og teknisk kompetanse.

Bygge løsninger basert på state-of-the-art teknologier

Vi vil anbefale å basere en ny løsning, en fellesportal for publisering av samfunnets arkiver, på det beste som finnes i dag av teknologier for langtidsbevaring og aksess av arkivmateriale/arkivert informasjon.

Basert på våre analyser og kjennskap til markedet i dag, finnes det plattformer som er egnet for å bygge denne typen løsninger, og som er basert på moderne teknologi. En slik kandidat kan eksempelvis være AtOM (Access to Memory), men dette bør evalueres nærmere før beslutning tas. Ved å benytte en standard løsning vil utviklingen bli mye mer kostnadseffektiv enn å starte fra grunnen av. En portal basert på denne teknologien vil, slik vi ser det, også relativt raskt kunne tilpasses våre formål og settes i drift.

Færre løsninger enn i dag

I utviklingen av løsninger for arkivsektoren og arkivbrukere, ser vi at det kunne være fordelaktig å tenke Arkivportalen, Asta og Digitalarkivet som en mer integrert løsning. Det er også mulig å tenke seg at disse tre løsningene kunne konvergere til en løsning, fremfor å ha tre. Vi anbefaler å vurdere dette som et fremtidsbilde, og at det bør utredes videre. Digitalarkivet har ikke vært utrednings-tema i denne rapporten, men tas med her for å gi et komplett bilde.

Differensierte tjenester til ulike arkivinstitusjoner

Dersom det bygges en ny løsning basert på state-of-the-art teknologier hvor det benyttes åpne og anerkjente standarder for import og eksport av aktør-, arkivbeskrivelser og digitalisert materiale, åpner det opp for å tilby basistjenester online for små organisasjoner, mens større arkivdepot kan ha spesialiserte verktøy for å støtte opp om magasin håndtering og sikkerhetsløsninger.

SAMDOK delprosjekt: Privatarkiv	Prioritert oppgave: PRIV_1 2017	SAK (ePhorte):	Dato: 23.05.2018	Side: 33 av 33
Forfatter: Arne-Kristian Groven / Ellen Røsjø	Tittel: Sluttrapport 2017 – Sammenligning av programvare for arkivbeskrivelse og visning/gjenfinning av digitalt arkivmateriale			

10. Oppsummering og anbefalinger

Vi har i dette prosjektet forsøkt å danne oss et bilde av kvaliteten på Arkivportalen, og delvis Asta, gjennom følgende aktiviteter:

- Vurdere Arkivportalen fra et brukerperspektiv gjennom samtaler og bruksscenarioer sammen med erfarne brukere fra de prosjektdeltagende organisasjoner, samt ved å bringe inn funn og resultater fra en bachelor-oppgave.
- Vurdere Arkivportalen gjennom en analyse av informasjonsarkitekturen

Videre har vi gjennomført en vurdering av en løsning som vi mener representerer det beste i klassen innenfor området arkivportaler. Dette har vi gjort ved å gjennomføre bruksscenarioer i ARCHIVSCANADA.ca- portalen, som er basert på AtoM-teknologien.

10.1. Våre funn

Gjennom intervjuer med brukere og funn fra en bacheloroppgave fra 2017, har vi avdekket til dels store svakheter ved Arkivportalen.no – først og fremst den totale mangel på hypertekst-(hjelp-)strukturer som kan gi en alternativ inngang og presentasjon av katalog-materialet som befinner seg i portalens dyp, men som sjelden ser dagens lys.

Videre har vi påpekt at svakheterne delvis skyldes kvaliteten på dataene som eksporteres fra Asta.

Vi har også vurdert mot en tilsvarende portal, ARCHIVSCANADA.ca portalen¹⁰. Denne portalen er basert på en spesialisert arkivportal-teknologi kalt AtoM, Access to Memory¹¹. Denne teknologien er kort omtalt i rapporten.

Vi har videre diskutert behovet for fremtidig portalløsning for publisering av samfunnets arkiver, og vurdert hvilken retning utviklingen bør ta. Spørsmålet er om en fremtidig fellesportal bør være (i) en videreutvikling av dagens Arkivportalen.no, (ii) utvikling av en ny portal fra grunnen av eller (iii) utvikling av en ny portal basert på eksisterende, velprøvd teknologi.

10.2. Anbefalinger

I lys av funnene som er listet over, vil vi sterkt anbefale at man går inn for å bygge en ny fellesportal for publisering av samfunnets arkiver, basert på internasjonalt tilgjengelige og velprøvede teknologier. Med det mener vi allerede eksisterende portal-teknologier, spesifikt rettet mot (digitale) arkiv. En mulig teknologi vi vil anbefale i denne sammenhengen er AtoM, Access to Memory, som vi oppfatter som et godt valg av teknologisk plattform for denne type løsninger.

I tillegg anbefaler vi at Arkivverket følger opp dette problemfeltet ved å integrere målsettinger og resultater fra denne rapporten, samt rapporten fra 2016 (publisert i mars 2017) om metodikk for høsting av privatarkiv, i de videre aktiviteter rundt tilgjengeliggjøring av arkiv.

/ 25.05.2018

¹⁰ <http://www.archivescanada.ca/>

¹¹ <https://www.accesstomemory.org/en/>